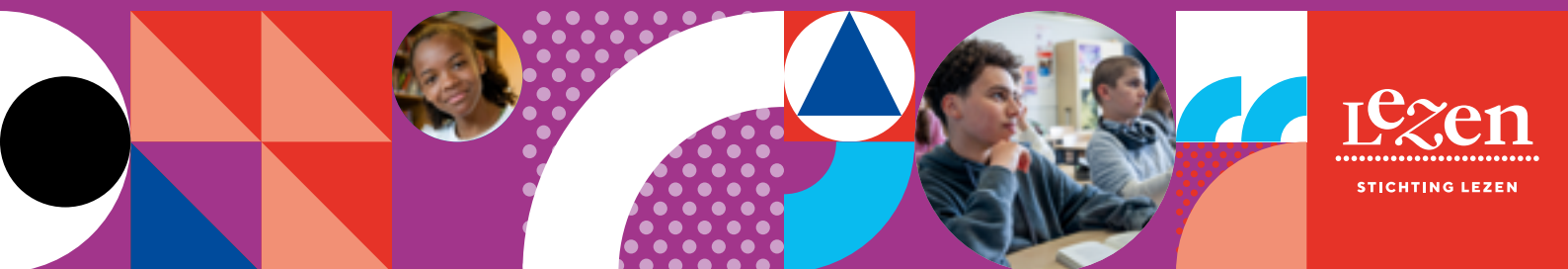

ONDERZOEKSPUBLICATIE

Aandacht voor lezen in het voortgezet onderwijs

Een onderzoek onder schoolleiders en docenten Nederlands in vmbo, havo en vwo

DUO-Onderwijs

Aandacht voor lezen in het voortgezet onderwijs

Een onderzoek onder schoolleiders en docenten Nederlands in vmbo, havo en vwo

Colofon

Stichting Lezen
Nieuwe Prinsengracht 89
1018 VR Amsterdam
020 – 623 05 66
www.lezen.nl
info@lezen.nl

Auteur

Vera van Rossum (DUO-Onderwijs)
Marjolein Nadorp (DUO-Onderwijs)

Vormgeving cover

Judith Schoffelen en Erik olde Hanhof, Amsterdam.

©2025 Stichting Lezen, Amsterdam

Inhoud

Voorwoord.....	1
Samenvatting.....	2
1 Inleiding	8
2 Onderzoeksopzet	9
3 Resultaten	12
3.1 Schoolbeleid omtrent leesonderwijs.....	12
3.2 Monitoring leesvaardigheid, leesmotivatie en leesgedrag	16
3.3 Mediatheek en boekencollectie	17
3.4 Leesomgeving op school.....	21
3.5 Samenwerking met de bibliotheek.....	22
3.6 Leesbevorderende activiteiten en -campagnes	25
3.7 Knelpunten leesbevordering	36
3.8 Literatuuronderwijs bij het vak Nederlands	37
3.9 Vakoverstijgende aandacht voor leesbevordering.....	44
3.10 Eigen leesgedrag docenten Nederlands	46
3.11 Kennis en kunde op het gebied van leesbevordering en leesonderwijs	47
3.12 Het betrekken van ouders bij leesbevordering	48
3.13 Verschillen op basis van deelname aan de Bibliotheek op school	50
4 Aanbevelingen.....	53
5 Literatuurlijst	55
Bijlage I: responsverantwoording.....	56
Bijlage II: Toelichting verschillen leesbevorderingsactiviteiten naar onderwijstype en bouw	58

Voorwoord

In de bovenbouw van de basisschool begint de leesmotivatie van leerlingen te dalen en deze daling zet gedurende het voortgezet onderwijs door. Lezen krijgt steeds meer een verplicht karakter, de teksten die leerlingen lezen worden moeilijker en de kans op negatieve leeservaringen groeit. Juist in het voortgezet onderwijs is het dus zaak om leerlingen binnenboord te houden en actief te werken aan hun leesplezier en leesvaardigheid. Dit onderzoek laat zien hoe scholen dat in de praktijk doen, wat goed gaat en waar nog kansen liggen.

Om zicht te krijgen op de aandacht voor lezen in het voortgezet onderwijs zet Stichting Lezen periodiek, in samenwerking met onderzoeksbureau DUO-Onderwijs, een onderzoek uit onder docenten Nederlands die lesgeven in het vmbo, havo en vwo. Dit keer zijn voor het eerst ook schoolleiders bevroegd. Het onderzoek levert zo waardevolle inzichten op in zowel de praktijk van leesbevordering en leesonderwijs in de klas als in het leesbeleid op school.

Er gaan veel dingen goed: vrijwel alle scholen hebben een visie en doelstellingen op het gebied van leesonderwijs en ongeveer de helft heeft deze ook vastgelegd in een leesbeleidsplan. Vrijwel alle docenten Nederlands vinden het belangrijk om in de les aandacht te besteden aan leesbevordering en driekwart laat hun leerlingen wekelijks vrij lezen. Leerlingen krijgen daarnaast veel keuzevrijheid in het literatuuronderwijs, wat maar weer eens laat zien dat de ‘verplichte leeslijst’ niet bestaat.

Zoals altijd zijn er ook kansen voor verbetering. Een minderheid van de scholen beschikt over een mediatheek of schoolbibliotheek met een professionele mediathecaris, ruim een derde van de docenten Nederlands geeft aan dat er alleen bij het vak Nederlands aandacht is voor leesonderwijs en een vijfde van de schoolleiders geeft expliciet aan dat er onvoldoende budget en taakuren beschikbaar zijn om het leesbeleid op school goed uit te kunnen voeren.

Dat trekt Stichting Lezen zich aan. In het rapport worden aanbevelingen gedaan voor schoolleiders en leraren, maar ook wij trekken lessen uit het onderzoek. Zo blijven we inzetten op structurele aandacht voor lezen in het onderwijs en een goede schoolbibliotheek of mediatheek op iedere school. Dankzij het Masterplan basisvaardigheden kunnen de komende jaren 60% van de bibliotheken en 400 nieuwe vmbo-locaties en tientallen praktijkonderwijslocaties aanhaken bij het programma de Bibliotheek op school.

Stichting Lezen wil alles op alles zetten om scholen zo goed mogelijk te ondersteunen. We overleggen regelmatig met beleidsmakers op gemeentelijk, provinciaal en landelijk niveau. Hoe meer synergie er is tussen verschillende sectoren en hoe meer ondersteuning voor goed leesbeleid, hoe beter scholen kunnen inzetten op leesbevordering en effectief leesonderwijs. Wij zullen ons daarom blijven richten op het hele ecosysteem rond lezen, leesbevordering en literatuuronderwijs.

Tamar van Gelder

Directeur-bestuurder Stichting Lezen

Samenvatting

Dit onderzoeksrapport geeft inzicht in de huidige stand van zaken wat betreft het leesklimaat en de aandacht voor leesbevordering in het voortgezet onderwijs, specifiek op het vmbo, havo en vwo. Aan het onderzoek hebben 580 docenten Nederlands en 281 schoolleiders in het voortgezet onderwijs deelgenomen. In deze samenvatting vermelden we de meest opvallende bevindingen.

Schoolbeleid op het gebied van lezen

Vrijwel alle scholen die deelnamen aan dit onderzoek (94%) hebben een visie en doelstellingen op het gebied van leesonderwijs. De helft (49%) van de scholen heeft deze visie en doelstellingen ook vastgelegd in een leesbeleidsplan. Een vijfde (20%) van de scholen is helemaal niet bezig met leesbeleid: zij hebben geen leesbeleidsplan en zijn ook niet bezig met het opstellen hiervan. Deze groep scholen vormt een aandachtspunt.

Effectief leesbeleid begint volgens Stichting Lezen bij het jaarlijks opstellen van een plan met concrete acties en doelen op het gebied van lezen en leesbevordering, het jaarlijks evalueren van het gevoerde leesbeleid en het jaarlijks beschikbaar stellen van voldoende taakuren en budget om dit te kunnen realiseren (Leesscan VO, 2025). Slechts een beperkt deel van de scholen voldoet aan deze doelstellingen. Hoewel de meerderheid van de scholen een plan opstelt met concrete doelen en acties op het gebied van lezen en leesbevordering en het leesbeleid evalueert (respectievelijk 89% en 80%), doet slechts 42% en 56% dit (ten minste) jaarlijks.

Een (kleine) meerderheid van de schoolleiders geeft aan dat er op hun school voldoende budget is (52%) en dat er voldoende taakuren beschikbaar worden gesteld (64%) om de visie van hun school op lezen en leesbeleid te kunnen realiseren. Een vijfde van de schoolleiders geeft expliciet aan onvoldoende budget te hebben (20%) en onvoldoende taakuren beschikbaar te kunnen stellen (19%).

Een groot deel (84%) van de scholen heeft een kernteam of werkgroep lezen. Echter, de diversiteit binnen deze teams is vaak nog onvoldoende. Docenten Nederlands maken vrijwel altijd deel uit van het kernteam/de werkgroep lezen (96%). Docenten van andere vaksecties zoals moderne vreemde talen en vakvakken veel minder (respectievelijk 50% en 34%). Leidinggevend maken op een nog minder groot deel van de scholen dat een kernteam lezen heeft deel uit van dit team (teamleiders: 32%, afdelingsleiders: 16%, adjunct-directeuren: 11%, directeuren: 10%).

Monitoring leesvaardigheid, leesmotivatie en leesgedrag

Om inzicht te krijgen in de effectiviteit van het gevoerde leesbeleid, is het belangrijk om de leesvaardigheid, de leesmotivatie en/of het leesgedrag van leerlingen te monitoren. Op dit moment gebeurt dit op scholen relatief weinig. Leesvaardigheid wordt het vaakst gemeten: iets meer dan de helft (55%) van de scholen maakt gebruik van toetsen om de leesvaardigheid van leerlingen te monitoren. Middelen die de leesmotivatie en het leesgedrag van leerlingen meten, zoals gesprekken met leerlingen, een leeslogboek of de Monitor de Bibliotheek op school worden nog maar weinig toegepast (door respectievelijk 30%, 19% en 9% van de scholen). De Monitor de Bibliotheek op school wordt door 29% van de vmbo-scholen die deelnemen aan de aanpak de Bibliotheek op school gebruikt.

Mediatheek en boekencollectie

Een rijk, actueel en gevarieerd boekenaanbod is een belangrijke voorwaarde om leerlingen te kunnen stimuleren tot lezen. Stichting Lezen stelt dat iedere school een mediatheek zou moeten hebben, geleid door een professionele mediathecaris die leerlingen en docenten van advies kan voorzien op het gebied van lezen en leesbevordering.

Een minderheid van de scholen (43%) beschikt momenteel over een mediatheek/schoolbibliotheek met een betaalde professionele mediathecaris.¹ Wel kunnen leerlingen op bijna alle scholen (97%) boeken lenen. Op een derde (36%) van de scholen is dit bij een mediatheek/schoolbibliotheek die gerund wordt door een andere betaalde medewerker (geen professionele mediathecaris) of door vrijwilligers. Op een vijfde (19%) van de scholen kunnen leerlingen alleen boeken lenen in lokalen of op een andere manier.

Stichting Lezen adviseert scholen om minimaal vijf boeken per leerling in de boekencollectie te hebben (Leesscan VO, 2025). Slechts een kwart (26%) van de scholen voldoet aan deze richtlijn. Desondanks zijn docenten Nederlands overwegend tevreden over de boekencollectie op hun school.

Leesomgeving op school

In een rijke leesomgeving hebben jongeren toegang tot een aantrekkelijke en gevarieerde collectie boeken, wordt het belang van lezen zichtbaar gemaakt en zijn er voldoende (comfortabele) leesplekken. Op het gebied van het creëren van een rijke leesomgeving op school is nog verbetering mogelijk. Ongeveer zes op de tien schoolleiders geven aan dat hun school uitstraalt dat lezen belangrijk is (en vier op de tien dus niet). Op slechts de helft (51%) van de scholen zijn voldoende leesplekken aanwezig. Op een derde (34%) van de scholen hebben leerlingen niet op elk moment van de dag toegang tot de boekencollectie van de school.

Positief is dat op een ruime meerderheid (84%) van de scholen deskundigheid aanwezig is of ingehuurd wordt om een goede boekencollectie samen te stellen. Dit komt overeen met de hoge tevredenheid die we zien bij docenten over de boekencollectie op school.

Samenwerking met de (openbare) bibliotheek

Circa twee derde (64%) van de scholen die deelnamen aan dit onderzoek heeft een samenwerking met de (openbare) bibliotheek. Vmbo-scholen hebben vaker een samenwerking met de (openbare) bibliotheek (73%) dan havo/vwo-scholen (56%). Een kwart (26%) van de scholen in dit onderzoek neemt deel aan het programma de Bibliotheek op school (vmbo-scholen: 43%, havo/vwo-scholen: 12%).

¹ In het dataonderzoek uitgevoerd door DUO Onderwijsonderzoek & Advies uit 2024 gaat het om 23% van de scholen die beschikken over een mediathecaris (DUO Onderwijsonderzoek & Advies, 2024). Het verschil met het in dit onderzoek gevonden percentage van 43% is mogelijk te verklaren door de manier van onderzoek/dataverzameling. Bij het dataonderzoek uit 2024 zijn alle schoollocaties meegenomen, ongeacht of het een hoofd- of een nevenlocatie betreft. In het huidige onderzoek bevragen we schoolleiders die mogelijk meerdere schoollocaties onder hun hoede kunnen hebben en voor één van de locaties het antwoord invullen. Daardoor kan er een iets ander beeld ontstaan.

Leesbevorderende activiteiten in de klas

Bijna alle docenten Nederlands (92%) vinden het belangrijk om in hun lessen aandacht te besteden aan leesbevordering. De leesbevorderingsactiviteit waaraan veruit de meeste tijd wordt besteed is vrij lezen (driekwart van de docenten besteedt hier minstens een les per week tijd aan). Ook op schoolniveau wordt er veel aandacht besteed aan vrij lezen. 94% van de schoolleiders geeft aan dat er op hun school vrij lezen plaatsvindt. In ruim de helft van de gevallen (55%) gaat het om 'schoolbreed' vrij lezen (voor alle leerlingen). Gemiddeld wordt er op scholen waar schoolbreed vrij gelezen wordt 48 minuten per week vrij gelezen. Slechts een zesde (16%) van de scholen voldoet aan de doelstelling van Stichting Lezen (Leesscan VO, 2025) om minstens 60 minuten per week schoolbreed vrij lezen te organiseren.

Ook andere leesbevorderende activiteiten zoals het geven van boekenadviezen, voorlezen en leerlingen verwerkingsopdrachten rondom boeken laten uitvoeren, worden regelmatig ingezet door de docenten Nederlands. Schrijfp opdrachten gekoppeld aan boeken worden hierbij het minst gedaan. Een vijfde (22%) van de docenten geeft nooit schrijfp opdrachten.

Een meerderheid (63%) van de docenten Nederlands neemt (vrijwel) nooit deel aan leesbevorderingsprojecten en -campagnes. Slechts een kwart (24%) van de schoolleiders geeft aan dat hun school in alle leerjaren minstens één keer per jaar deelneemt aan leesbevorderingsprojecten en -campagnes. Iets meer dan de helft (57%) van de docenten organiseert minstens één keer per jaar een auteursbezoek voor hun klas. Van de schoolleiders geeft circa de helft (47%) aan dat er in alle leerjaren op hun school minstens één keer per jaar een auteursbezoek plaatsvindt. Hoewel er dus al veel gebruik wordt gemaakt van auteursbezoeken, is ook hier nog verbetering in mogelijk.

Knelpunten leesbevordering

De meest genoemde belemmeringen die docenten Nederlands ervaren om het lezen te bevorderen zijn: leerlingen vinden lezen 'suf' (76% noemt dit), leerlingen kunnen zich niet lang genoeg concentreren (59%) en de leesvaardigheid van leerlingen is onvoldoende (49%). Ook tijdgebrek (41%) wordt regelmatig genoemd.

Literatuuronderwijs bij het vak Nederlands

Aantal verplicht te lezen boeken

Havo- en vwo-leerlingen moeten voor hun eindexamen Nederlands een verplicht aantal boeken lezen. Voor havo is de richtlijn acht boeken, voor vwo-leerlingen twaalf. Dit zien we terug in de antwoorden van de docenten: 99% bevestigt dat havo- en vwo-leerlingen verplicht lezen in de bovenbouw. Het gaat gemiddeld om 11 boeken: 8 in de havo en 13 in het vwo. Voor vmbo-leerlingen zijn er geen wettelijke eisen. Toch geeft 93% van de docenten aan dat vmbo-leerlingen in de bovenbouw een verplicht aantal boeken lezen. Het gaat om gemiddeld vier boeken (vmbo-bb/kb: 3, vmbo-gl/tl: 5).

In de onderbouw wordt er minder vaak verplicht gelezen, met name in het vmbo. Op 62% van de scholen moeten vmbo-leerlingen een verplicht aantal boeken lezen in de onderbouw. Havo/vwo-leerlingen moeten op 86% van de scholen een verplicht aantal boeken lezen in de onderbouw. Op scholen waar leerlingen in de onderbouw van het vmbo een verplicht aantal boeken moeten lezen,

gaat het om gemiddeld vier boeken (vmbo-bb/kb: 3, vmbo-gl/tl: 5). In de onderbouw van havo/vwo gaat het om gemiddeld negen boeken (havo: 8, vwo: 10).

Regels omtrent boekkeuze

Zowel in de onderbouw (82%) als in de bovenbouw (85%) mogen leerlingen meestal zelf titels kiezen die vervolgens door de docent Nederlands worden goedgekeurd. In de bovenbouw (zowel bij vmbo als havo/vwo) is vaker dan in de onderbouw sprake van een boekenlijst waar leerlingen uit moeten kiezen (39%) of boeken die door de docent worden voorgeschreven (31%). Volledig vrije boekkeuze (waarvoor ook geen goedkeuring moet worden gevraagd aan de docent) komt over het algemeen weinig voor (8%). Wel zien we dat dit vaker voorkomt in de onderbouw van het vmbo (24%).

In de onderbouw mogen leerlingen op de meeste scholen vrijwel alle genres lezen voor het vak Nederlands (denk aan youngadultboeken, fantasy, jeugdboeken, thrillers, vertaalde literatuur, romans over gender en seksualiteit, verfilmde boeken, waargebeurde verhalen). Genres die iets minder vaak worden toegestaan in de onderbouw zijn poëzie (in 74% van de gevallen), non-fictieboeken (62%), stripboeken/graphic novels (59%) en luisterboeken (58%).

Voor het eindexamen literatuur in de bovenbouw mogen leerlingen over het algemeen minder verschillende genres lezen dan in de onderbouw. De genres die voor bovenbouwleerlingen havo/vwo het minst vaak zijn toegestaan zijn jeugdboeken (slechts in 4% van de gevallen toegestaan), stripboeken/graphic novels (25%) en vertaalde literatuur (13%). Voor bovenbouwleerlingen vmbo zijn stripboeken/graphic novels (25%), poëzie (41%) en non-fictieboeken (42%) het minst vaak toegestaan. Vmbo-leerlingen mogen over het algemeen meer verschillende genres lezen voor hun eindexamen literatuur dan havo/vwo-leerlingen.

Toetsing van literatuuronderwijs

We hebben de bovenbouwdocenten gevraagd om te beschrijven hoe het eindexamen literatuur er voor hun leerlingen uitziet. Door zowel vmbo-docenten (30%) als havo/vwo-docenten (56%) wordt het mondeling examen het vaakst genoemd als methode voor het toetsen van het literatuuronderwijs. Vmbo-docenten gebruiken daarnaast ongeveer even vaak verwerkingsopdrachten en handelingsopdrachten om het literatuuronderwijs te toetsen (28% van de vmbo-docenten noemt dit). Op havo/vwo-niveau komt het maken van verwerkingsopdrachten juist bijna niet voor: slechts 3% van de docenten noemt dit.

Doelstellingen literatuuronderwijs

De doelstellingen die docenten Nederlands het belangrijkste vinden in hun lessen literatuuronderwijs sluiten aan bij de knelpunten voor leesbevordering die zij ervaren. Voor de onderbouw en bovenbouw van het vmbo zijn het bevorderen van het leesplezier van leerlingen (respectievelijk 96% en 94%) en het bijdragen aan de taal- en leesvaardigheid van leerlingen (respectievelijk 83% en 73%) veruit de belangrijkste doelstellingen van het literatuuronderwijs. Dit is ook het geval voor de onderbouw van havo/vwo (87%-81%).

In de bovenbouw van havo/vwo is onvoldoende leesvaardigheid minder een uitdaging en richt men zich op andere zaken. Slechts 38% van de havo/vwo-bovenbouw docenten geeft aan dat het bijdragen aan de taal- en leesvaardigheid van leerlingen voor hen een belangrijke doelstelling is van

het literatuuronderwijs. Havo/vwo-bovenbouw docenten noemen het vaakst persoonlijke ontwikkeling (61%), het bevorderen van leesplezier (58%) en kritisch nadenken (50%) als de belangrijkste doelstellingen van het literatuuronderwijs.

Vakoverstijgende aandacht voor leesbevordering

Leesonderwijs is het meest effectief wanneer dit vakoverstijgend wordt aangeboden en er ook bij andere vakken dan het vak Nederlands aandacht is voor lezen en tekstbegrip. Vakoverstijgende aandacht voor leesbevordering is echter niet vanzelfsprekend. Ruim een derde (37%) van de docenten Nederlands geeft aan dat er op hun school alleen bij het vak Nederlands aandacht is voor leesonderwijs. Op iets meer dan de helft (55%) van de scholen is hier wel vakoverstijgend aandacht voor. De aandacht voor leesonderwijs en leesbevordering lijkt zich in dat geval in de meeste gevallen te beperken tot andere taalvakken (Engels, Duits, Frans, etc.). Docenten van zaakvakken (bijvoorbeeld geschiedenis, biologie, etc.) worden in mindere mate betrokken bij het leesonderwijs.

Positief is dat een meerderheid (65%) van de schoolleiders aangeeft dat op hun school het hele team verantwoordelijk is om leerlingen het belang van lezen duidelijk te maken. Ook is er op iets meer dan de helft (58%) van de scholen bij alle vakken waarbij teksten worden gelezen aandacht voor het stimuleren van en begeleiding bij lezen. Op slechts een derde (32%) van de scholen wordt echter bij alle vakken waarvoor teksten worden gelezen gebruikgemaakt van rijke teksten en op iets meer dan een derde (37%) van de scholen stemmen docenten Nederlands, docenten van andere talen, docenten van zaakvakken en (indien aanwezig) de mediathecaris het leesonderwijs af.

Eigen leesgedrag van docenten Nederlands²

Bijna alle docenten Nederlands (96%) lezen minstens één keer per jaar fictieboeken voor volwassenen. Twee derde (69%) van de docenten leest dit genre minstens één keer per week en een derde (36%) minstens één keer per dag. Ruim de helft van de docenten leest minstens één keer per maand non-fictieboeken voor volwassenen (58%), youngadultliteratuur (60%) en jeugdliteratuur (56%). Poëzie wordt relatief minder vaak gelezen. Een derde (33%) van de docenten Nederlands leest zelden tot nooit poëzie.

Kennis en kunde op het gebied van leesbevordering

Een meerderheid van de schoolleiders geeft aan dat er op hun school in de praktijk extra aandacht wordt gegeven aan leesvaardigheid en leesmotivatie als leerlingen moeite hebben met lezen (70%) en dat docenten en mediathecarissen op hun school weten hoe zij leerlingen moeten begeleiden bij het kiezen van boeken die aansluiten bij hun belevingswereld, leesontwikkeling en interesse (66%). Dit is echter niet op alle scholen het geval. Slechts de helft (55%) van de scholen investeert in scholing van docenten op het gebied van leesbevordering. Hier is nog veel verbetering in mogelijk.

² Hoewel we graag ook inzicht hadden gekregen in het leesgedrag van docenten van andere vaksecties was dit in dit onderzoek vanwege het onderzoeksontwerp (waarbij alleen docenten Nederlands zijn benaderd) niet mogelijk.

Het betrekken van ouders bij leesbevordering

Ouders worden in het voorgezet onderwijs weinig betrokken bij de leesbevordering. Slechts een derde (33%) van de schoolleiders geeft aan dat de lees- en literaire ontwikkeling van leerlingen op hun school onderwerp is van gesprek met ouders. Docenten spreken met name met ouders over de leesontwikkeling van hun kind wanneer deze ontwikkeling achterblijft (50% van de docenten geeft aan dit te doen). Slechts 18% van de docenten praat met alle ouders over de leesontwikkeling van hun kind. Tips over leesbevordering thuis komen vooral ter sprake tijdens individuele oudergesprekken (73%). Ongeveer een derde (29%) van de docenten Nederlands stuurt (ook) berichten (brieven, mails, appjes, etc.) aan ouders over leesbevordering.

Verschillen op basis van deelname aan de Bibliotheek op school

Vmbo-scholen die deelnemen aan het programma de Bibliotheek op school verschillen wat betreft hun leesbeleid niet van andere scholen. Wel is er op deze scholen vaker een mediatheek aanwezig (80 vs. 66%), en zijn docenten tevredener over de boekencollectie. In het percentage scholen dat beschikt over een mediatheek met mediathecaris zien we geen verschil. Wel is er op scholen die deelnemen aan de Bibliotheek op school vaker een leesmediaconsulent aanwezig.

Leesbevorderende activiteiten zoals voorlezen, een bezoek aan de mediatheek of schoolbibliotheek, een auteursbezoek en deelname aan leesbevorderingscampagnes worden vaker georganiseerd op scholen die deelnemen aan de Bibliotheek op school dan op scholen die niet deelnemen. Schoolleiders van scholen met de Bibliotheek op school geven daarnaast aan dat er vaker aandacht is voor vrij lezen.

Docenten Nederlands op scholen met de Bibliotheek op school benoemen iets vaker dan andere docenten dat leesplezier voor hen een van de belangrijkste doelstellingen is van het literatuuronderwijs. Concentratieproblemen bij leerlingen en onvoldoende leesvaardigheid van leerlingen zijn voor docenten Nederlands op scholen met de Bibliotheek op school vaker dan op andere scholen een barrière voor leesbevordering.

1 Inleiding

In 2016 en 2017 heeft DUO-Onderwijs in opdracht van Stichting Lezen onderzoek uitgevoerd naar leesbevordering op respectievelijk de havo en het vwo (Van Grootheest & Van Grinsven, 2016) en op het vmbo (Van der Woud & Van Grinsven, 2017). Om een actueel beeld te krijgen van het leesklimaat en de aandacht voor leesbevordering in het voortgezet onderwijs, wil Stichting Lezen dit stand-van-zakenonderzoek herhalen.

Het huidige onderzoek is zowel uitgevoerd onder docenten Nederlands die lesgeven op het vmbo als onder docenten Nederlands die lesgeven op havo en vwo. Nieuw bij deze meting is dat er ook onderzoek is gedaan onder schoolleiders.

De volgende doelstellingen stonden in het onderzoek centraal:

1. Inzicht krijgen in het schoolbeleid op het gebied van lezen/leesbevordering;
2. Inzicht krijgen in de aanwezigheid van een mediatheek, mediathecaris en/of leesmediaconsulent en de tevredenheid over de boekencollectie;
3. Inzicht krijgen in lees(bevorderende) activiteiten in de klas;
4. Inzicht krijgen in de inrichting van het literatuuronderwijs;
5. Inzicht krijgen in de mate waarin er op vakoverstijgend vlak aandacht is voor leesbevordering;
6. Inzicht krijgen in de kennis en kunde van docenten met betrekking tot leesbevordering;
7. Inzicht krijgen in de aandacht voor ouderbetrokkenheid en ondersteuning van het lezen thuis;
8. Inzicht krijgen in potentiële verschillen tussen docenten die lesgeven op scholen die meedoen aan het programma de Bibliotheek op school versus docenten op scholen die niet meedoen aan dit programma.

In dit rapport beschrijven we de resultaten van het onderzoek.

2 Onderzoeksopzet

Methode en veldwerk

Het onderzoek is uitgevoerd middels online vragenlijsten. Het online veldwerk heeft plaatsgevonden tussen woensdag 26 februari en maandag 31 maart 2025.

Voor het onderzoek is gebruikgemaakt van het Online Panel Schoolleiders VO en het Online Panel Docenten VO van DUO-Onderwijs. Deze panels bestaan uit respectievelijk 200 schoolleiders en 700 docenten werkzaam in het voortgezet onderwijs (waarvan 120 docenten Nederlands) die door ons (DUO) regelmatig worden benaderd voor onderzoek. Daarnaast hebben we circa 4.000 docenten Nederlands en circa 3.000 schoolleiders uit het voortgezet onderwijs benaderd op hun e-mailadres waarvoor gebruik is gemaakt van de Onderwijsdatabase van DUO-Onderwijs.

Het onderzoek heeft als volgt plaatsgevonden:

- We hebben de docenten en schoolleiders een e-mail gestuurd met een korte uitnodiging tot deelname aan het onderzoek. In deze e-mail hebben we een persoonlijke link verwerkt waarmee de respondenten de vragenlijst konden activeren.
- De vragenlijst is vervolgens ingevuld door de docenten en schoolleiders. Elke respondent kon de vragenlijst slechts één keer invullen.

Doelgroep en respons

Het onderzoek is uitgevoerd onder docenten Nederlands die lesgeven op vmbo, havo en/of vwo en schoolleiders van scholen die deze drie onderwijstypes aanbieden.

Aan de docenten hebben we gevraagd aan welk onderwijstype en welke bouw zij het meest lesgeven. In de onderstaande tabel tonen we de respons per onderwijstype en bouw.

Respons tabel

Netto respons docenten Nederlands

Onderwijstype		Aantal
Vmbo	Totaal	230
	Onderbouw vmbo-bb/kb	35
	Bovenbouw vmbo-bb/kb	62
	Onderbouw vmbo-gl/tl	43
	Bovenbouw vmbo-gl/tl	90
Havo/vwo	Totaal	350
	Onderbouw havo	81
	Bovenbouw havo	98
	Onderbouw vwo/gymnasium	53
	Bovenbouw vwo/gymnasium	118
Totaal		580

Aan de schoolleiders hebben we gevraagd van welke onderwijstypes zij de meeste leerlingen op hun schoollocatie hebben. In de onderstaande tabel tonen we de respons per onderwijstype.

Responstabel

Netto respons schoolleiders VO (1)

Onderwijstype	Aantal
Vmbo	Totaal
	130
	Vmbo-bb/kb
	79
	Vmbo-gl/tl
	51
Havo/vwo	Totaal
	151
	Havo
	105
	Vwo/gymnasium
	46
Totaal	281

Hieronder tonen we de netto-respons onder schoolleiders uitgesplitst naar functie.

Responstabel

Netto respons schoolleiders VO (2)

Functie	Aantal
Directeur / rector	71
Adjunct-directeur / locatiedirecteur / conrector	45
Afdelingsleider	51
Teamleider	98
Een andere leidinggevende functie	16
Totaal	281

Voor de responsverantwoording verwijzen we u naar de bijlage.

Vragenlijst

Voor dit onderzoek is gebruikgemaakt van twee vragenlijsten: één voor docenten Nederlands en één voor schoolleiders. Beide vragenlijsten zijn in nauw overleg met Stichting Lezen opgesteld. Voor de vragenlijst voor docenten zijn de vragenlijsten van de in de inleiding genoemde onderzoeken uit 2016 en 2017 als basis gebruikt. In overleg met Stichting Lezen is een selectie gemaakt van vragen en is de vraagstelling waar nodig aangepast. Voor de vragenlijst voor schoolleiders heeft de leesscan vo (Leesscan VO, 2025) van Stichting Lezen als inspiratie gediend.

Leeswijzer

In dit rapport geven we de resultaten weer in grafieken en tabellen. De resultaten van docenten en schoolleiders tonen we altijd in een aparte grafiek. In de titel van de grafiek is weergegeven aan welke doelgroep (docenten Nederlands of schoolleiders) de vraag is voorgelegd.

Bij het analyseren van de resultaten hebben we gekeken in hoeverre de resultaten verschillen naar onderwijstype en naar bouw. Daar waar sprake is van (relevante) significante verschillen vermelden we dit in de tekst.

We hebben in de vragenlijst regelmatig om toelichtingen bij de antwoorden gevraagd. Van de gegeven toelichtingen hebben we de 'rode draad' in de rapportage opgenomen. Voor enkele open vragen hebben we de antwoorden gecodeerd (ingedeeld in een categorie), waardoor we met een percentage kunnen aangeven hoeveel respondenten een bepaald antwoord hebben gegeven.

3 Resultaten

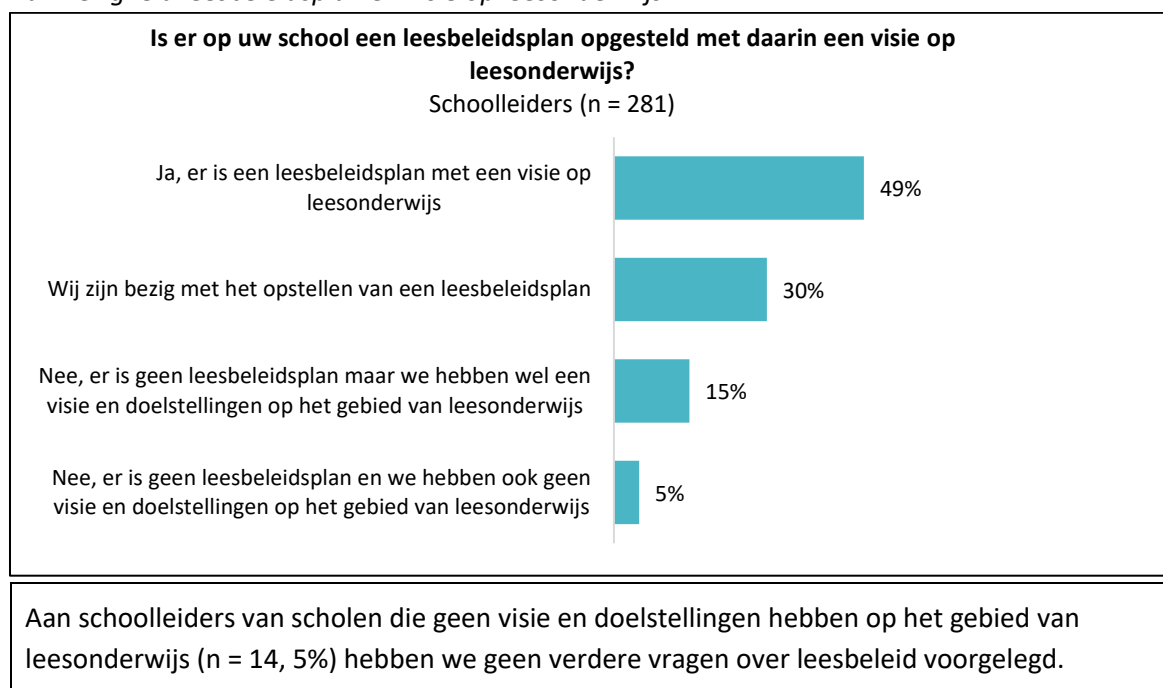
3.1 Schoolbeleid omtrent leesonderwijs

Het hanteren van duidelijk beleid met betrekking tot leesbevordering en leesonderwijs draagt bij aan het creëren van een sterke leescultuur op school. In de leesscan vo beschrijft Stichting Lezen aan welke kenmerken het leesbeleid op scholen in het voortgezet onderwijs idealiter moet voldoen. Zo is het van belang dat scholen een leesbeleidsplan hebben met daarin een visie op het leesonderwijs, dat zij deze visie vertalen naar een (jaar)plan met concrete doelen en acties, dat er voldoende geld en taakuren beschikbaar zijn voor het uitvoeren van het leesbeleidsplan, en dat het leesbeleidsplan jaarlijks wordt geëvalueerd.

Slechts een deel van de scholen in het voortgezet onderwijs voldoet aan deze kenmerken. Uit de resultaten van dit onderzoek komt naar voren dat ongeveer de helft (49%) van de scholen een leesbeleidsplan heeft. Nog eens 30% is bezig met het ontwikkelen hiervan. Een vijfde (20%) van de scholen heeft geen leesbeleidsplan en is ook niet bezig om dit te ontwikkelen.

Figuur 1

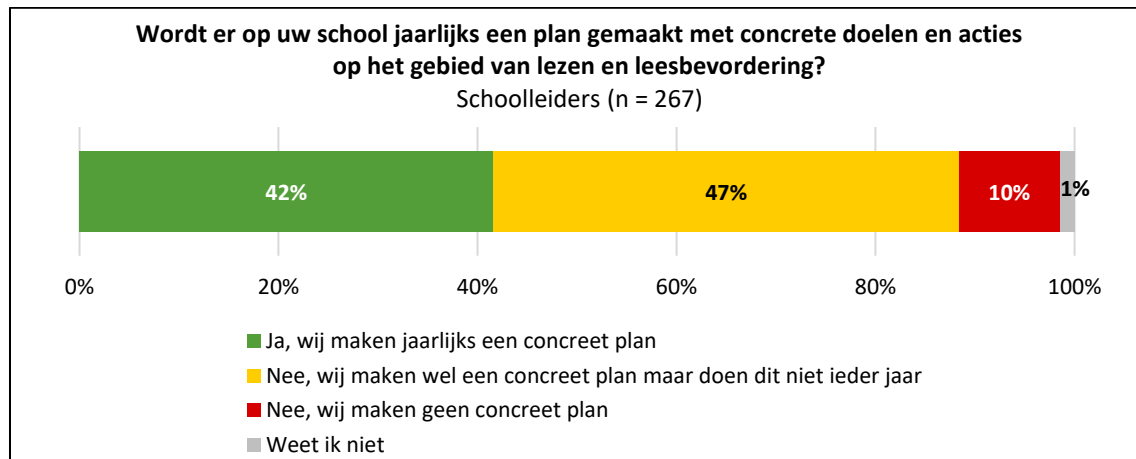
Aanwezigheid leesbeleidsplan en visie op leesonderwijs

Van alle scholen met een visie en doelstellingen op het gebied van leesonderwijs maakt twee vijfde (42%) jaarlijks een plan met concrete doelen en acties op het gebied van lezen en leesbevordering. Nog eens 47% maakt ook een concreet plan, maar doet dit niet jaarlijks.

Figuur 2

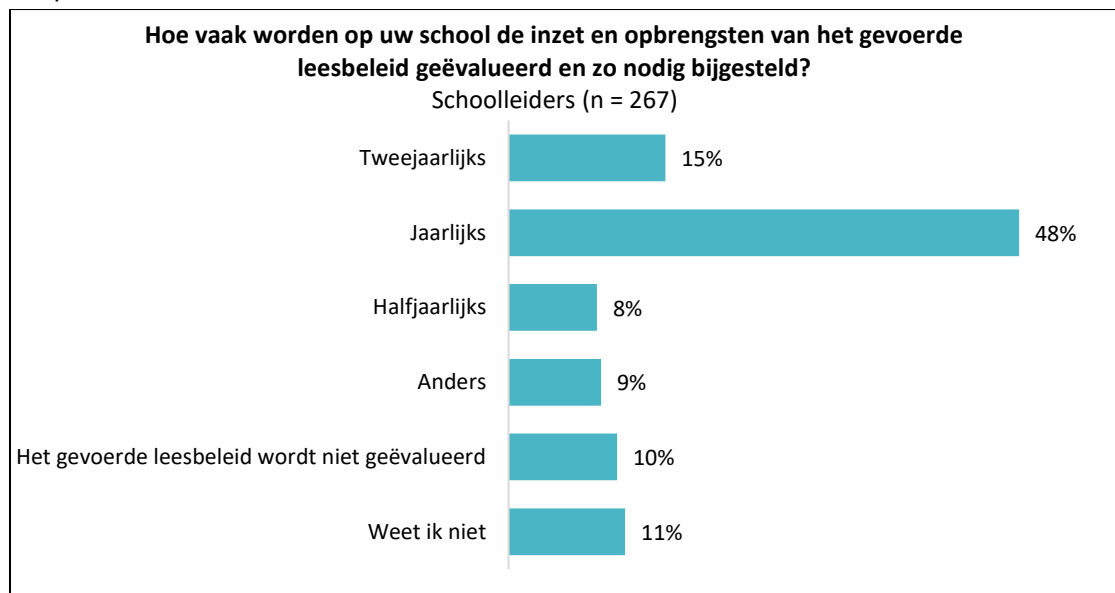
Concretisering leesbeleid in (jaar)plan

Op ruim de helft (56%) van de scholen met een visie en doelstellingen op het gebied van leesonderwijs wordt het leesbeleid minstens één keer per jaar geëvalueerd en bijgesteld. Op 15% van deze scholen gebeurt dit eens in de twee jaar. Een tiende (10%) evalueert het leesbeleid niet.

Figuur 3

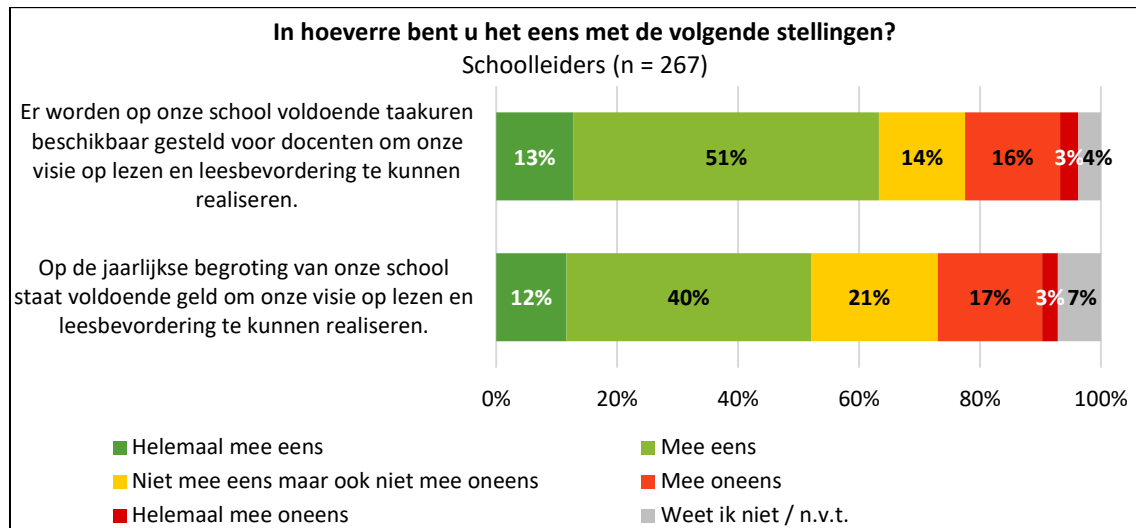
Frequentie evaluatie leesbeleid

Circa twee derde (64%) van de schoolleiders geeft aan dat er op hun school voldoende taakuren beschikbaar worden gesteld voor docenten om hun visie op lezen en leesbevordering te kunnen realiseren. De helft (52%) van de schoolleiders geeft aan voldoende geld op hun begroting te hebben om hun visie op lezen en leesbevordering te kunnen realiseren. Een vijfde (20%) heeft hiervoor onvoldoende geld.

Figuur 4

Voldoende taakuren en budget voor realiseren visie

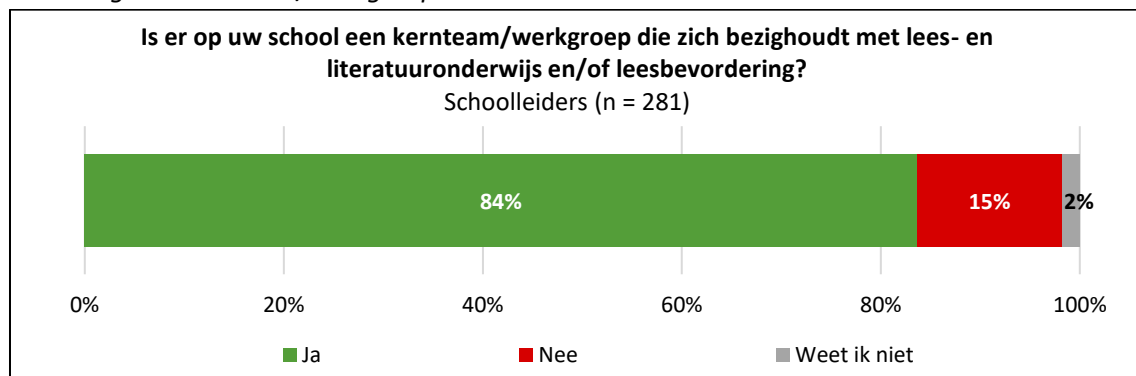

Schoolleiders op scholen met een meerderheid van vmbo-leerlingen op hun schoollocatie geven vaker dan schoolleiders op scholen met overwegend havo/vwo-leerlingen aan dat er voldoende geld beschikbaar is om de schoolvisie op lezen en leesbevordering te kunnen realiseren (60% t.o.v. 45%).

Aan de schoolleiders hebben we vervolgens gevraagd of er op hun school een kernteam of werkgroep is die zich bezighoudt met lezen en leesbevordering en wie hier in zit. 84% van de scholen heeft zo'n kernteam of werkgroep.

Figuur 5

Aanwezigheid kernteam/werkgroep lezen

Docenten Nederlands maken bijna altijd deel uit van het kernteam/de werkgroep lezen (96%). Voor docenten van andere vaksecties geldt dit in veel mindere mate. Docenten van moderne vreemde talen maken op de helft (50%) van de scholen die een kernteam/werkgroep lezen hebben deel uit

van dit team. Docenten van zaakvakken op een derde (34%) van de scholen. Leidinggevendenden maken op een nog minder groot deel van de scholen dat een kernteam lezen heeft deel uit van dit team.

Figuur 6

Samenstelling kernteam/werkgroep lezen

De functies die bij de categorie 'anders' worden genoemd zijn erg divers. O.a. docenten van praktijkvakken, docenten/adviseurs basisvaardigheden, remedial teachers, taalcoördinatoren en NT2-docenten worden vaker genoemd. Schoolleiders van scholen met overwegend vmbo-leerlingen geven vaker aan dat een functionaris in de categorie 'anders' deel uitmaakt van het kernteam/de werkgroep lezen (26%) dan schoolleiders van scholen waar havo/vwo-leerlingen in de meerderheid zijn (15%).

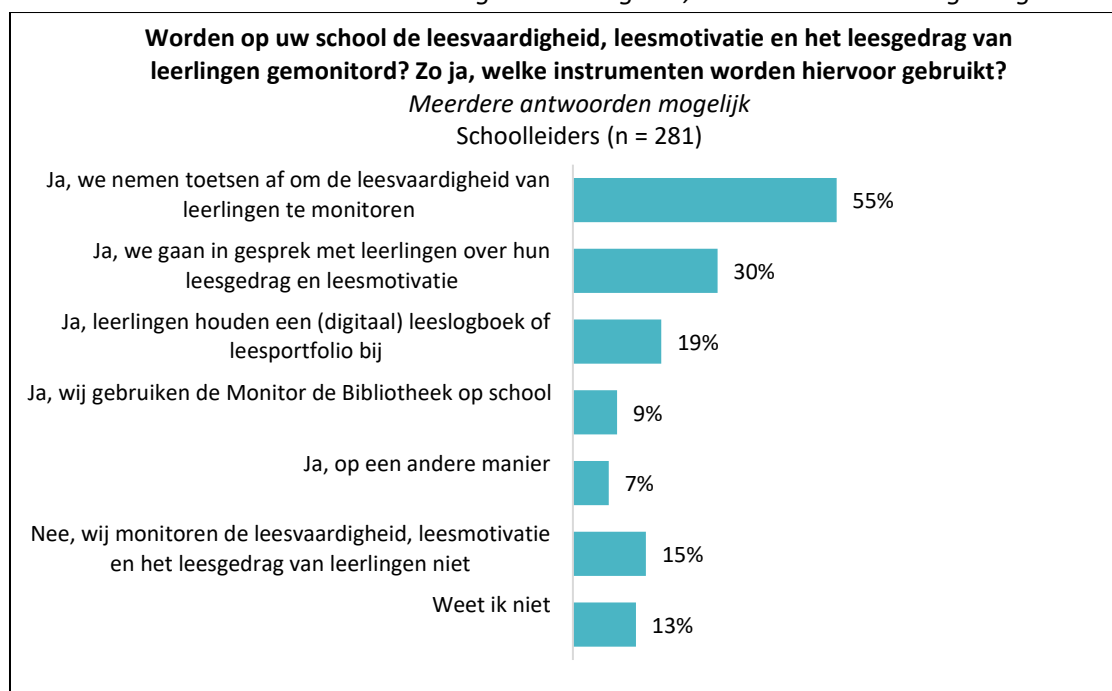
Op scholen met voornamelijk havo/vwo-leerlingen maken docenten van de zaakvakken vaker deel uit van het kernteam/de werkgroep lezen (40%) dan op scholen met een meerderheid van vmbo-leerlingen (26%). Tevens maakt de adjunct-directeur/locatiedirecteur/conrector op scholen met een meerderheid van havo/vwo-leerlingen vaker deel uit van het kernteam/de werkgroep lezen (17%) dan op scholen met hoofdzakelijk vmbo-leerlingen (6%).

3.2 Monitoring leesvaardigheid, leesmotivatie en leesgedrag

Om te toetsen of het gevoerde leesbeleid op school effectief is, is het van belang dat scholen de leesvaardigheid, de leesmotivatie en/of het leesgedrag van leerlingen monitoren. Op bijna driekwart (72%) van de scholen gebeurt dit. Het vaakst worden leesvaardigheidstoetsen ingezet (55% van de scholen doet dit). Middelen die specifiek de leesmotivatie en het leesgedrag van leerlingen meten, zoals gesprekken met leerlingen (30%), een leeslogboek (19%) of de Monitor de Bibliotheek op school (9%) worden minder toegepast.

Figuur 7

Gebruikte instrumenten voor monitoring leesvaardigheid, leesmotivatie en leesgedrag

Op scholen met een meerderheid van havo/vwo-leerlingen gaat men vaker (38%) in gesprek met leerlingen over hun leesgedrag en leesmotivatie dan op scholen met voornamelijk vmbo-leerlingen (22%). Op scholen uit de laatste categorie wordt wel vaker gebruikgemaakt van de Monitor de Bibliotheek op school (14% vs. 5%). Dit komt vermoedelijk omdat het programma de Bibliotheek op school met name op vmbo-scholen wordt aangeboden. Van de vmbo-scholen die deelnemen aan de aanpak de Bibliotheek op school gebruikt 29% de Monitor de Bibliotheek op school.

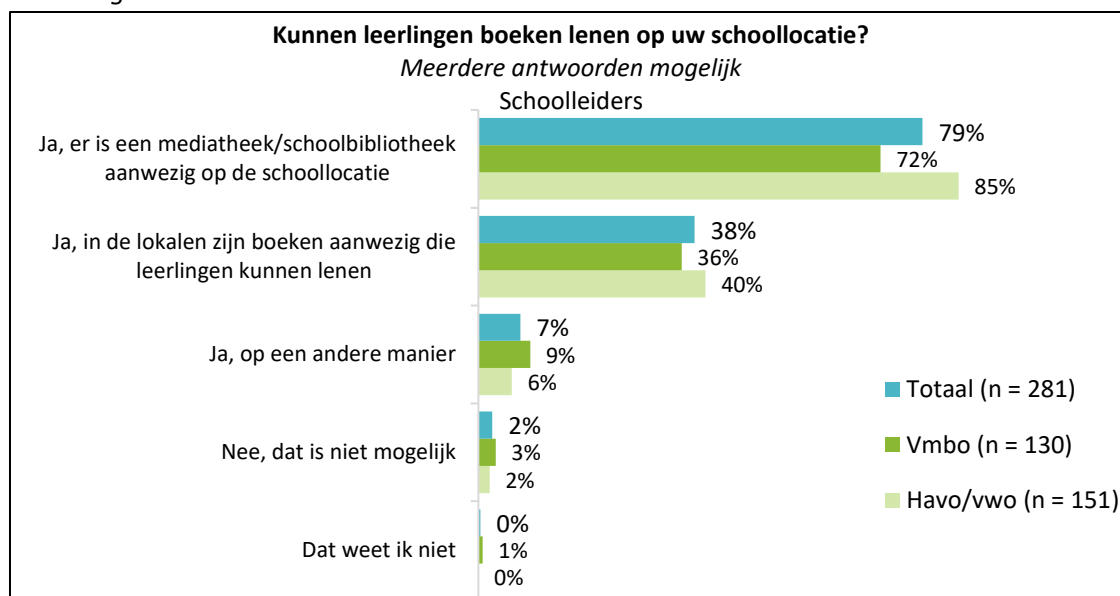
3.3 Mediatheek en boekencollectie

Zowel aan schoolleiders als aan docenten Nederlands hebben we gevraagd of leerlingen op hun schoollocatie boeken kunnen lenen en zo ja, waar. Idealiter hebben scholen in het voortgezet onderwijs een aparte mediatheek, die wordt geleid door een goed opgeleide mediathecaris. De mediathecaris vervult binnen de school een belangrijke functie op het gebied van leesbevordering en digitale geletterdheid.

Circa vier op de vijf schoolleiders (79%) geven aan dat er op hun schoollocatie een mediatheek/schoolbibliotheek aanwezig is waar leerlingen boeken kunnen lenen. Dit percentage is hoger op havo/vwo-scholen (85%) dan op scholen met overwegend vmbo-leerlingen (72%).

Figuur 8

Aanwezigheid mediatheek

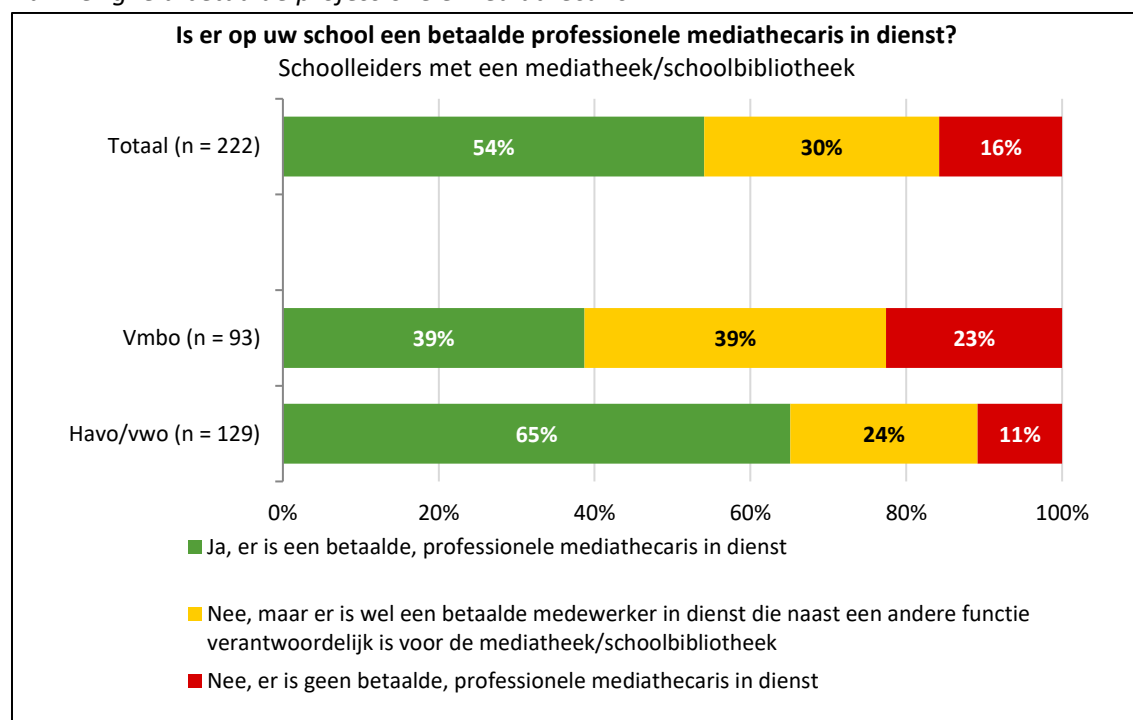

Aan de schoolleiders die een mediatheek/schoolbibliotheek op hun schoollocatie hebben (n = 222, 79%), hebben we ook gevraagd of er op hun school een betaalde, professionele mediathecaris in dienst is. We hebben dit begrip als volgt gedefinieerd: *‘Een betaalde medewerker die als specifieke functie heeft om leiding te geven aan de mediatheek/schoolbibliotheek en die geen andere functie heeft.’*

Op ruim de helft (54%) van de scholen waar een mediatheek/schoolbibliotheek aanwezig is, is een betaalde professionele mediathecaris in dienst.³ Dit percentage is hoger bij havo/vwo-scholen (65%) en lager bij scholen met een meerderheid vmbo-leerlingen (39%).

Figuur 9

Aanwezigheid betaalde professionele mediathecaris

Op 43% van alle scholen is een mediatheek of schoolbibliotheek aanwezig en is er ook een betaalde professionele bibliothecaris in dienst. 24% van de scholen heeft een mediatheek die gerund wordt door een betaalde medewerker die binnen de school ook nog een andere functie vervult. 12% van de scholen heeft een mediatheek zonder (betaalde) medewerker. Ten slotte heeft 21% van de scholen helemaal geen mediatheek of schoolbibliotheek.

³ In het dataonderzoek uitgevoerd door DUO Onderwijsonderzoek & Advies uit 2024 gaat het om 23% van de scholen die beschikken over een mediathecaris (DUO Onderwijsonderzoek & Advies, 2024). Het verschil met het in dit onderzoek gevonden percentage van 43% is mogelijk te verklaren door de manier van onderzoek/dataverzameling. Bij het dataonderzoek uit 2024 zijn alle schoollocaties meegenomen, ongeacht of het een hoofd- of een nevenlocatie betreft. In dit huidige onderzoek bevragen we schoolleiders die mogelijk meerdere schoollocaties onder hun hoede kunnen hebben en voor één van de locaties het antwoord invullen. Daardoor kan er een iets ander beeld ontstaan.

Aan de schoolleiders die aangaven dat leerlingen boeken kunnen lenen op hun schoollocatie (via een mediatheek/schoolbibliotheek, boeken in de lokalen of anders, n = 273, 97%) hebben we gevraagd hoe groot hun boekencollectie (ongeveer) is per leerling.

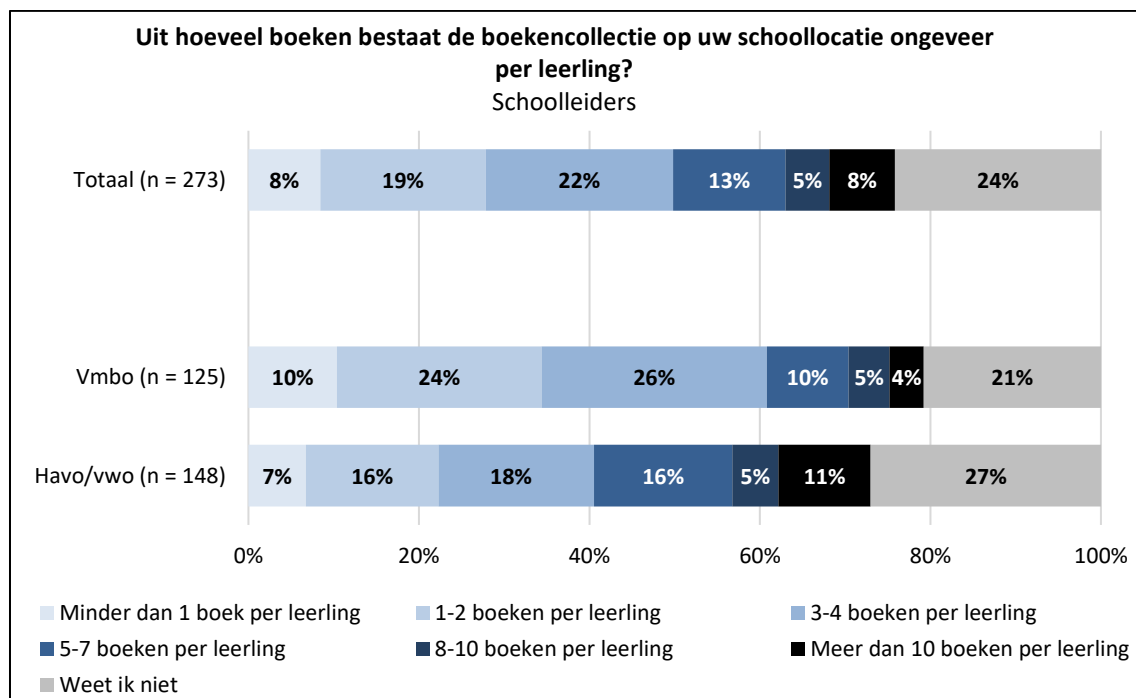
Stichting Lezen adviseert scholen in het voortgezet onderwijs om minimaal vijf boeken per leerling in de boekencollectie te hebben (Leesscan VO, 2025). Ruim een kwart (26%) van de scholen voldoet aan deze minimale eis.

Bijna de helft (49%) van de schoolleiders van scholen waar leerlingen boeken kunnen lenen geeft aan dat hun school minder dan vijf boeken per leerling in de boekencollectie heeft. Bijna een kwart (24%) van de schoolleiders weet niet hoeveel boeken per leerling er op hun schoollocatie aanwezig zijn.

Op scholen met een meerderheid van vmbo-leerlingen zijn gemiddeld minder boeken per leerling aanwezig vaker dan op scholen met overwegend havo/vwo-leerlingen.

Figuur 10

Aantal boeken in boekencollectie

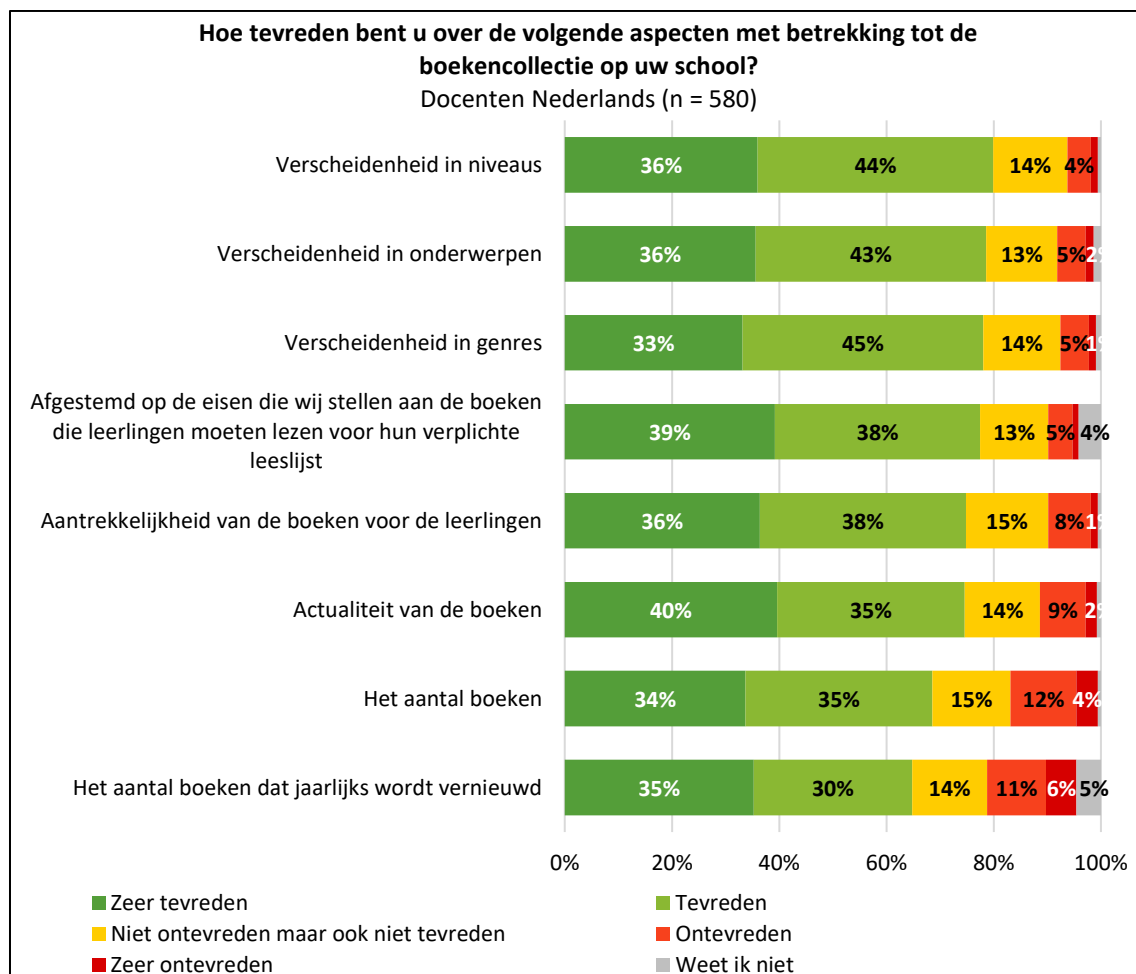

Aan de docenten Nederlands hebben we gevraagd hoe tevreden zij zijn met de boekencollectie op hun school. Over het algemeen oordelen docenten Nederlands behoorlijk positief over de boekencollectie. Over alle aspecten van de collectie is een meerderheid van de docenten (zeer) tevreden.

Het meest tevreden zijn de docenten over de verscheidenheid in niveaus (80% is hier tevreden over), onderwerpen (79%) en genres (78%) van de boekencollectie op hun school. Relatief het minst tevreden zijn de docenten over het aantal boeken in de boekencollectie (69% tevreden, 16% ontevreden) en het aantal boeken dat jaarlijks wordt vernieuwd (65% tevreden, 17% ontevreden).

Figuur 11

Tevredenheid docenten met boekencollectie

Vmbo-docenten Nederlands zijn vaker dan havo/vwo-docenten ontevreden over het aantal boeken in de boekencollectie van hun school (21% is hier ontevreden over t.o.v. 14% van de havo/vwo-docenten). Ook zijn zij minder vaak tevreden over de mate waarin de boekencollectie op hun school is afgestemd op de boeken die leerlingen moeten lezen voor hun verplichte leeslijst (69% is hier tevreden over t.o.v. 83% van de havo/vwo-docenten).

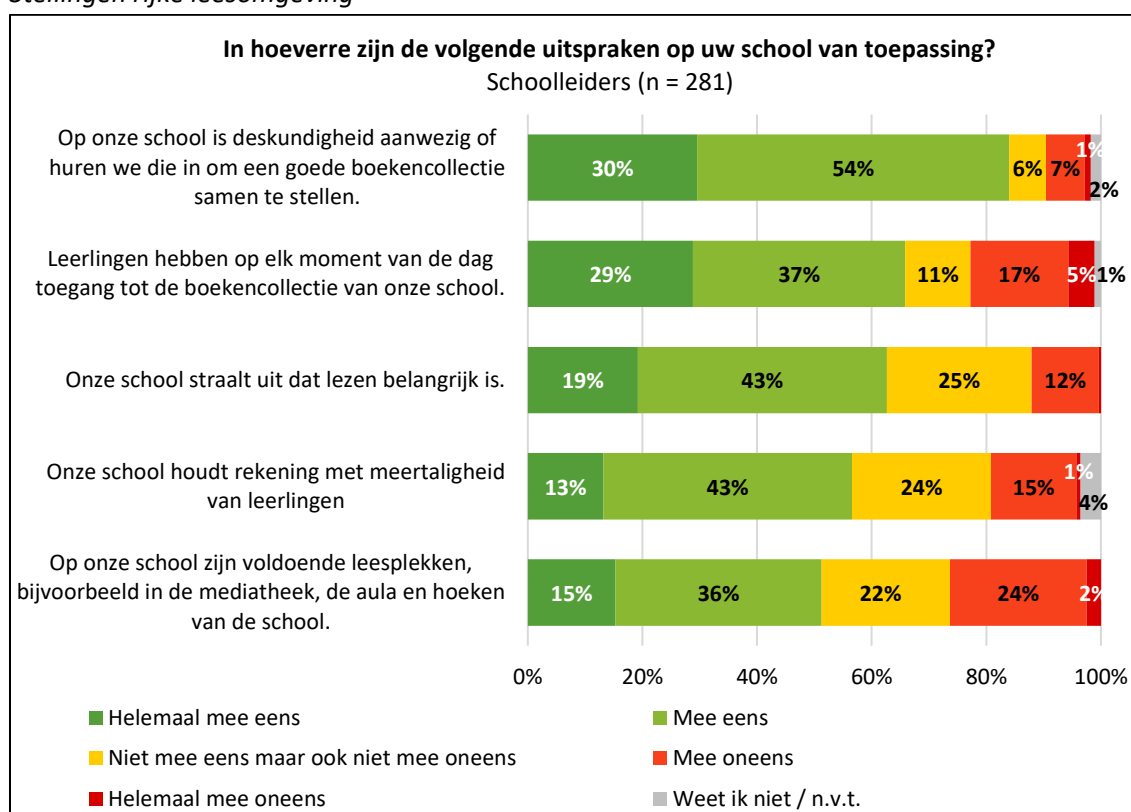
3.4 Leesomgeving op school

In een rijke leesomgeving hebben jongeren toegang tot een aantrekkelijke en gevarieerde collectie boeken, wordt het belang van lezen zichtbaar gemaakt en zijn er voldoende (comfortabele) leesplekken. Om zicht te krijgen op de kwaliteit van de leesomgeving op scholen in het voortgezet onderwijs, hebben we de schoolleiders hier enkele stellingen over voorgelegd.

Op een ruime meerderheid (84%) van de scholen is deskundigheid aanwezig om een goede boekencollectie samen te stellen. Ongeveer zes op de tien schoolleiders (62%) geven aan dat hun school uitstraalt dat lezen belangrijk is (en vier op de tien dus niet). Op slechts de helft (51%) van de scholen zijn voldoende leesplekken aanwezig. Op een derde (34%) van de scholen hebben leerlingen niet op elk moment van de dag toegang tot de boekencollectie van de school.

Figuur 12

Stellingen rijke leesomgeving

Op scholen met voornamelijk havo/vwo-leerlingen geven schoolleiders vaker aan dat er voldoende leesplekken zijn (57% eens, 19% oneens) dan op scholen met een meerderheid van vmbo-leerlingen (45% eens, 35% oneens). Ook geven schoolleiders van havo-/vwo-scholen vaker aan dat leerlingen op elk moment van de dag toegang hebben tot de boekencollectie (havo/vwo: 77% eens, 13% oneens; vmbo: 53% eens, 32% oneens).

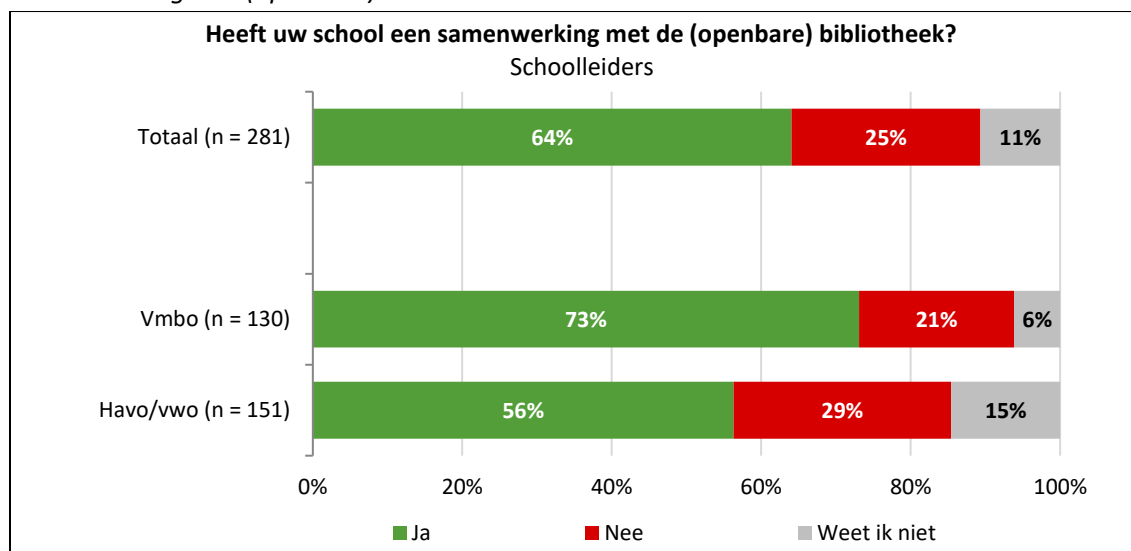
3.5 Samenwerking met de bibliotheek

Met hulp van de lokale bibliotheek kunnen scholen ervoor zorgen dat leerlingen ten alle tijde toegang hebben tot een rijke, actuele en aantrekkelijke boekencollectie. Daarnaast kunnen scholen via deze samenwerking gebruikmaken van de expertise van de leesmediaconsulent: een bibliotheekmedewerker die onderwijsprofessionals instrumenten aanreikt om het taal- en leesplezier, de leesmotivatie en informatievaardigheden van kinderen en jongeren te bevorderen en die hen helpt bij het formuleren en uitvoeren van taal-, lees- en mediabeleid.

Momenteel heeft circa twee derde (64%) van de scholen een samenwerking met de (openbare) bibliotheek. Scholen met een meerderheid van vmbo-leerlingen hebben vaker een samenwerking met de bibliotheek (73%) dan scholen waar havo/vwo-leerlingen in de meerderheid zijn (56%). Dit heeft mogelijk te maken met het feit dat het programma de Bibliotheek op school met name op vmbo-scholen wordt aangeboden.

Figuur 13

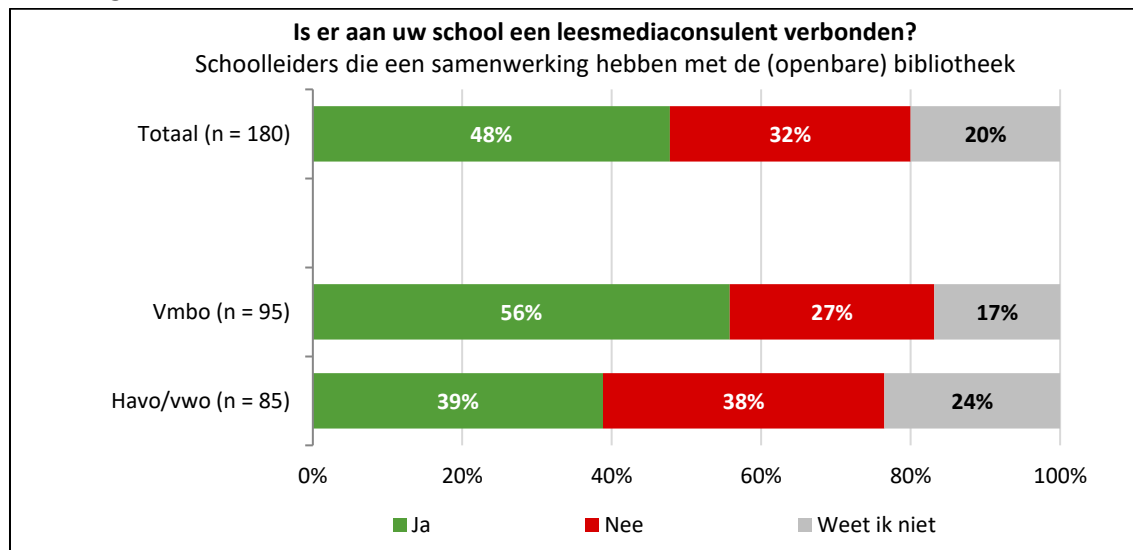
Samenwerking met (openbare) bibliotheek

Aan de schoolleiders van scholen die een samenwerking hebben met de (openbare) bibliotheek (n = 180, 64%) hebben we ook gevraagd of er aan hun school een leesmediaconsulent is verbonden. Op circa de helft (48%) van de scholen die een samenwerking hebben met de (openbare) bibliotheek is dit het geval. Een aanzienlijk deel van de schoolleiders (20%) weet niet of er wel of niet een leesmediaconsulent aan de school verbonden is. Scholen met overwegend vmbo-leerlingen hebben vaker een samenwerking met een leesmediaconsulent (56%) dan havo/vwo-scholen (39%).

Figuur 14

Aanwezigheid leesmediaconsulent

Tevens hebben we de schoolleiders van scholen die een samenwerking hebben met de (openbare) bibliotheek gevraagd of hun school deelneemt aan de Bibliotheek op school.⁴

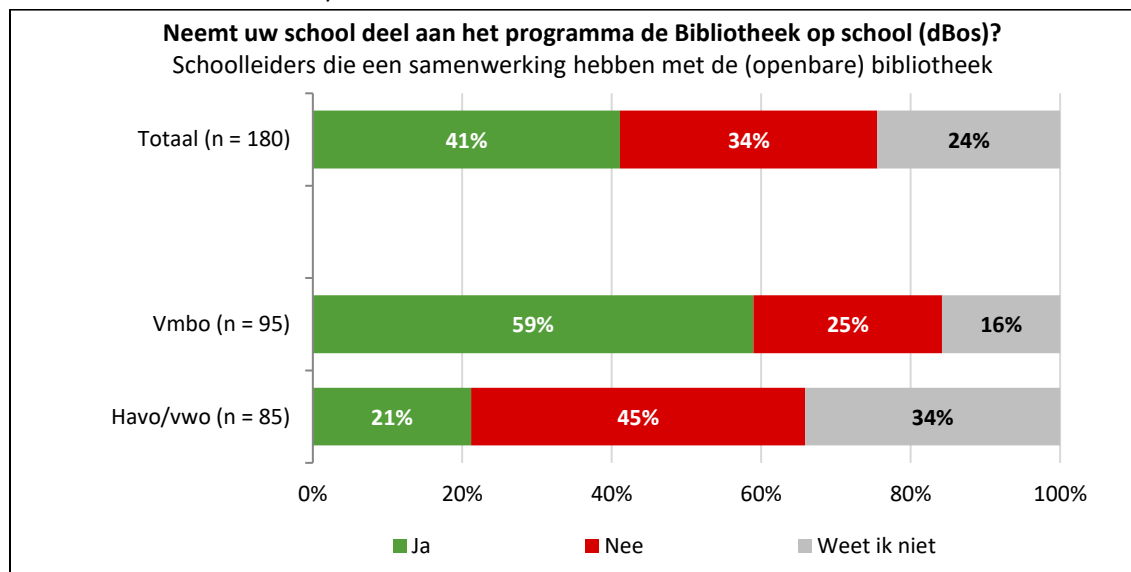
Twee vijfde (41%) van de scholen die een samenwerking hebben met de (openbare) bibliotheek nemen deel aan het programma de Bibliotheek op school. Scholen met een meerderheid van vmbo-leerlingen nemen veel vaker deel aan de Bibliotheek op school (59%) dan scholen met voornamelijk havo/vwo-leerlingen (21%).

⁴ We hebben de Bibliotheek op school als volgt omschreven: 'De Bibliotheek op school is een aanpak waarbij bibliotheken en scholen op basis van een meerjarige samenwerkingsovereenkomst samenwerken aan de leesmotivatie en daarmee de leesvaardigheid van leerlingen aan de hand van een aantal bouwstenen:

- **Expertise:** Een deskundige leesconsulent van de bibliotheek adviseert en ondersteunt de leescoördinator en het team van de school structureel op het gebied van leesbevordering. Docenten geven in hun eigen lessen hun rol als leesbevorderaar vorm.
- **Leesomgeving en collectie:** Er is een goede boekencollectie op school, bestaande uit ten minste vijf boeken per leerling. Leerlingen en docenten hebben toegang tot de Online Bibliotheek met e-books en luisterboeken.
- **Monitor, Lees- en mediaplan en activiteiten:** De bibliotheek en school stellen jaarlijks doelen vast rondom lezen en digitale geletterdheid op basis van monitormetingen bij leerlingen en docenten. Deze doelen worden vastgelegd in een lees- en mediaplan met activiteiten en werkvormen om die doelen te halen.'

Figuur 15

Deelname de Bibliotheek op school

Van het totaal aantal schoolleiders (n = 281) neemt 26% deel aan de Bibliotheek op school. Het gaat om 43% van de schoolleiders van scholen met een meerderheid van vmbo-leerlingen en 12% van de schoolleiders van scholen met een meerderheid van havo/vwo-leerlingen.

Ook aan de docenten Nederlands hebben we gevraagd of hun school deelneemt aan de Bibliotheek op school. De resultaten zijn vergelijkbaar met de resultaten van de schoolleiders (zie kader).

3.6 Leesbevorderende activiteiten en -campagnes

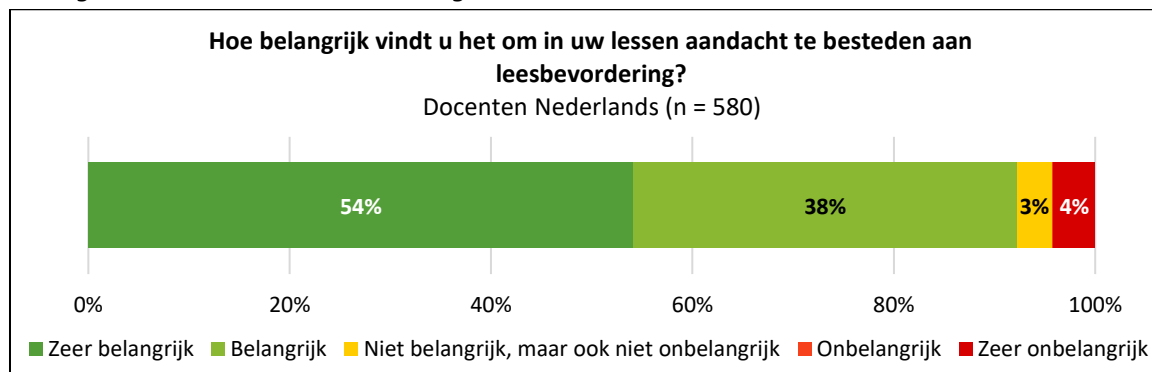
Er zijn verschillende soorten activiteiten die scholen kunnen organiseren om de leesmotivatie, het leesgedrag en de leesvaardigheid van leerlingen te stimuleren. Denk bijvoorbeeld aan activiteiten zoals voorlezen, vrij lezen en het voeren van boekgesprekken, het uitnodigen van een auteur in de klas of deelname aan leesbevorderingscampagnes zoals de Boekenweek van Jongeren of de Poëzieweek. Dit soort activiteiten kunnen zowel binnen individuele lessen als schoolbreed worden georganiseerd. In dit hoofdstuk beschrijven we in welke mate er bij het vak Nederlands en binnen de school als geheel aandacht wordt besteed aan leesbevorderende activiteiten en -campagnes.

3.6.1 Bij het vak Nederlands

Bijna alle docenten Nederlands (92%) vinden het belangrijk om in hun lessen aandacht te besteden aan leesbevordering. We zien op dit vlak geen verschillen tussen onderwijstypes en/of bouw.

Figuur 16

Belang aandacht voor leesbevordering

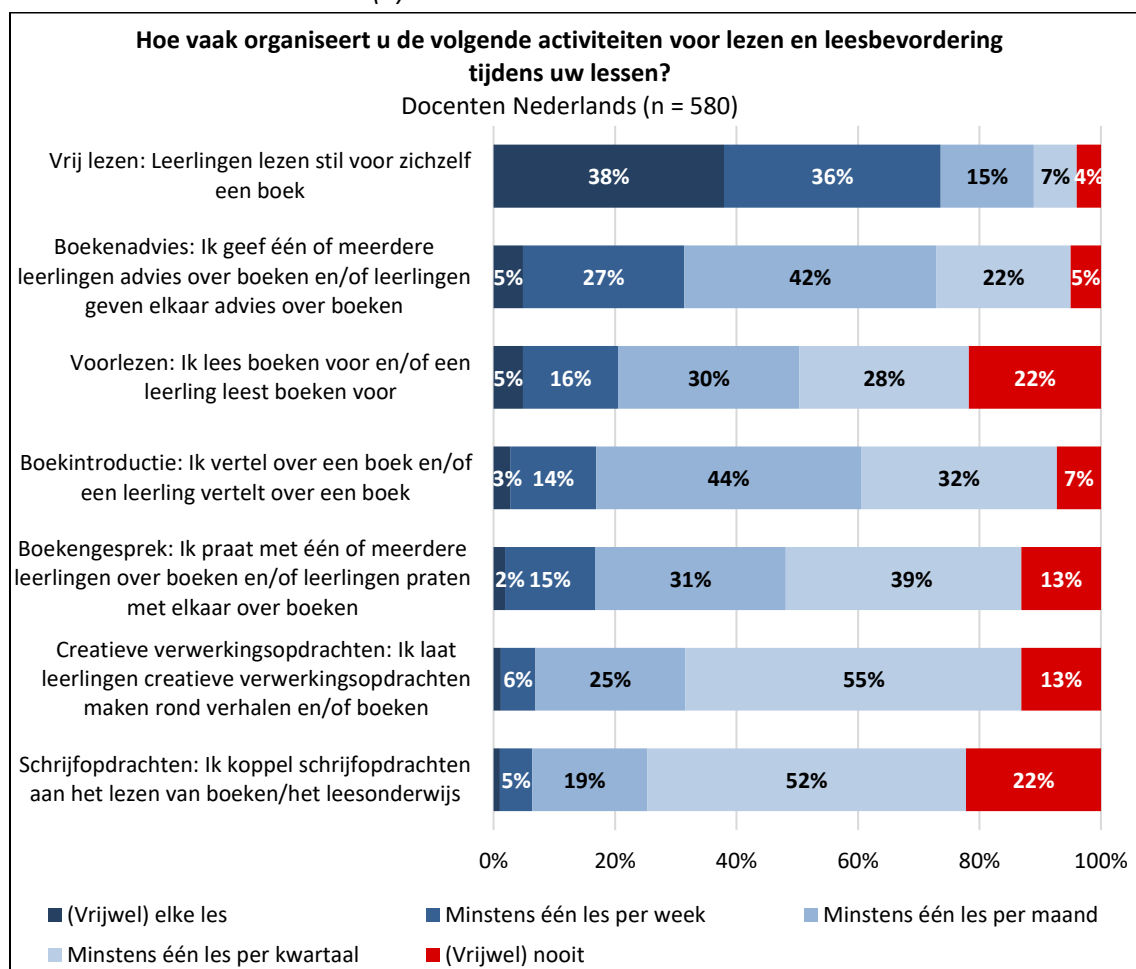

We hebben de docenten Nederlands daarnaast gevraagd hoe vaak zij bepaalde leesbevorderende activiteiten organiseren tijdens hun lessen voor het vak Nederlands. De resultaten geven we weer in de grafiek op deze pagina en de grafiek op de volgende pagina.

Vrij lezen wordt veruit het vaakst georganiseerd: 74% van de docenten Nederlands doet dit minstens één keer per week en 38% vrijwel elke les. Ook het geven van boekenadviezen (32%) en voorlezen (21%) doen relatief veel docenten minstens één keer per week. Tegelijkertijd is er ook een relatief grote groep docenten (22%) die nooit voorleest. Opvallend is ook dat er een relatief grote groep docenten is die nooit schrijfp opdrachten koppelt aan het lezen van boeken of aan het leesonderwijs (22%).

Figuur 17

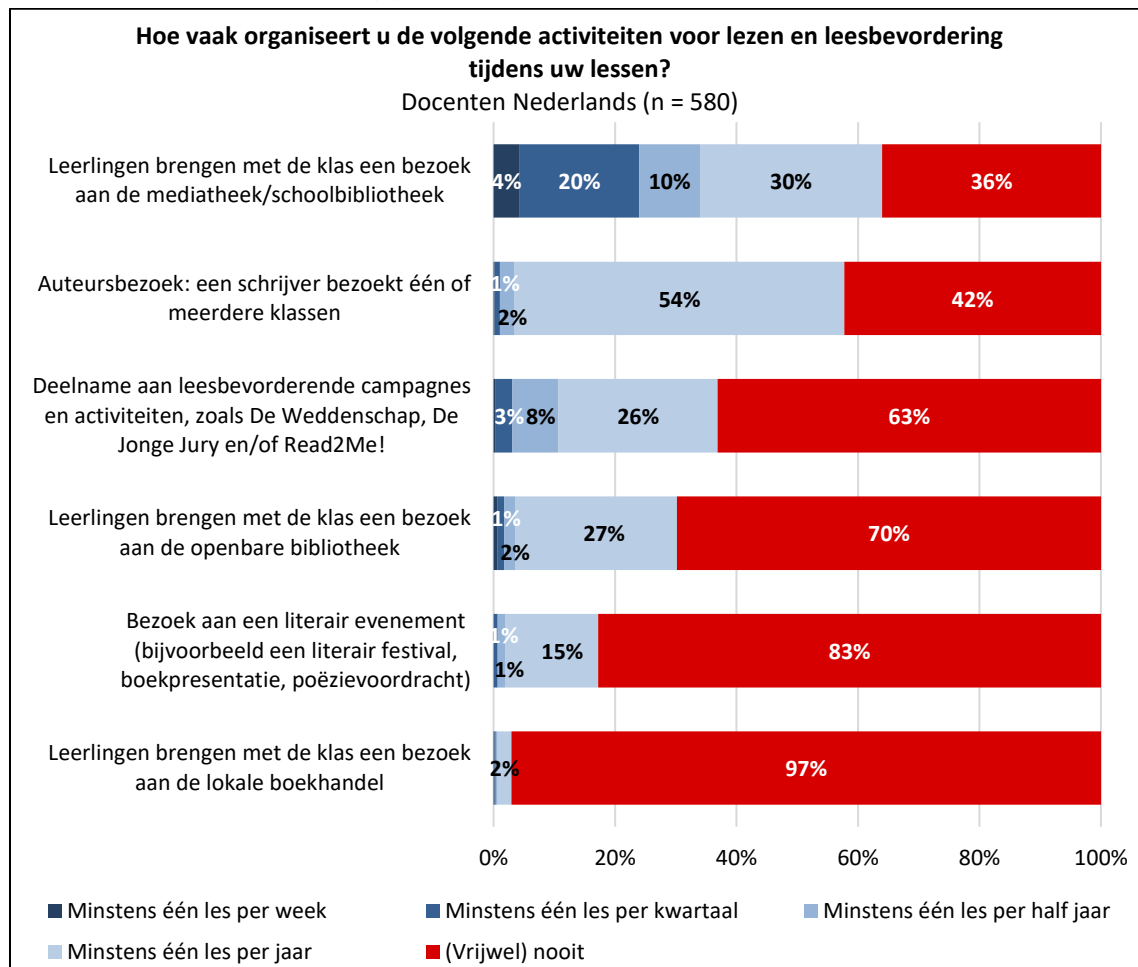
Leesbevorderende activiteiten (1)

Bijna een kwart (24%) van de docenten brengt minstens één les per kwartaal met hun leerlingen een bezoek aan de mediatheek. Ruim de helft (57%) van de docenten organiseert minstens één keer per jaar een auteursbezoek voor hun klas. Opvallend is dat een meerderheid van de docenten (vrijwel) nooit deelneemt aan leesbevorderingscampagnes (63%) of externe leesbevorderingsactiviteiten onderneemt zoals een bibliotheekbezoek (70%), boekhandelbezoek (97%) of een bezoek aan een literair evenement (83%).

Figuur 18

Leesbevorderende activiteiten (2)

Welke leesbevorderende activiteiten er bij het vak Nederlands worden georganiseerd, is deels afhankelijk van onderwijsbouw en onderwijstype. Zo worden voorlezen en vrij lezen vaker georganiseerd in de onderbouw dan in de bovenbouw. In de onderbouw worden ook vaker creatieve verwerkingsopdrachten rondom boeken ingezet, wordt er vaker samen met de leerlingen een bezoek gebracht aan de openbare bibliotheek, en wordt er vaker deelgenomen aan een leesbevorderende campagne of activiteit. In de bovenbouw worden daarentegen juist weer vaker boekenadviezen gegeven en wordt er vaker met leerlingen samen een literair evenement bezocht.

Wat betreft de inzet van leesbevorderende activiteiten zien we ook verschillen tussen vmbo-leerlingen versus havo-/vwo-leerlingen. Zo wordt er aan vmbo-leerlingen vaker voorgelezen dan aan havo-/vwo-leerlingen (in zowel de onder- als bovenbouw), meer tijd besteed aan vrij lezen (in de bovenbouw) en vaker een bezoek gebracht aan de openbare bibliotheek (in de onder- en bovenbouw). Havo-/vwo-leerlingen ontvangen in de bovenbouw juist weer vaker dan vmbo-leerlingen boekadviezen, boekintroductions en boekengesprekken, schrijfopdrachten en auteursbezoeken en gaan vaker naar een literair evenement.

In de bijlage worden de verschillen op basis van onderwijstype en bouw als het gaat om leesbevorderingsactiviteiten verder toegelicht.

Bekendheid en deelname leesbevorderingsprogramma's, -campagnes en -activiteiten

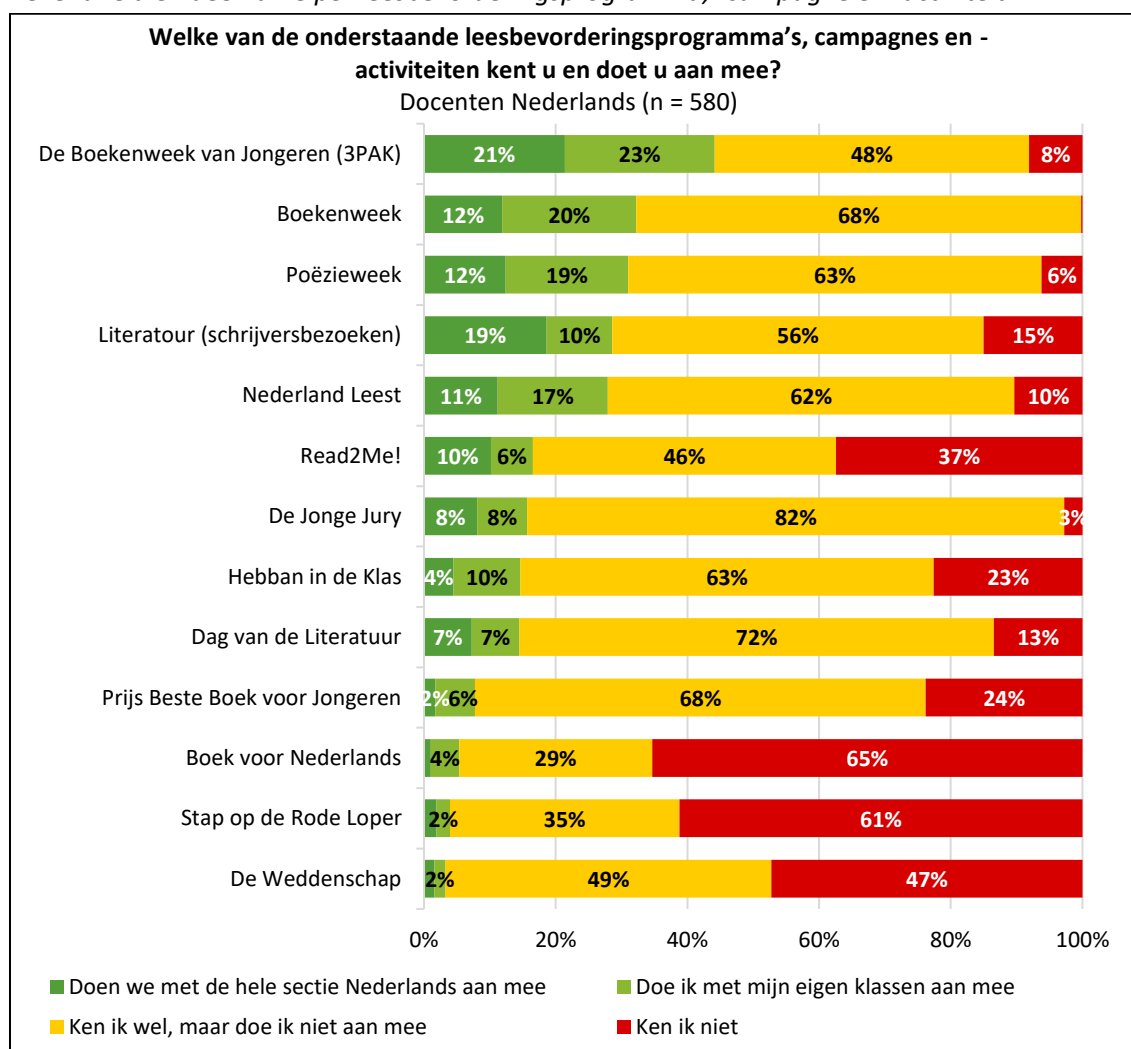
We hebben de docenten een aantal leesbevorderingsprogramma's, -campagnes en -activiteiten voorgelegd en hebben hen gevraagd welke zij kennen en aan welke zij deelnemen in de onder- of bovenbouw van het vmbo, de havo of het vwo.⁵

De Boekenweek (100%), De Jonge Jury (97%), de Poëziweek (94%) en De Boekenweek van Jongeren (3PAK) (92%) zijn de meest bekende leesbevorderingsprogramma's, -campagnes en -activiteiten. Boek voor Nederlands (35%) en Stap op de Rode Loper (39%) zijn het minst bekend.

Er wordt het vaakst deelgenomen aan De Boekenweek van Jongeren (3PAK) (44%), de Boekenweek (32%), de Poëziweek (31%), Literatour (29%) en Nederland Leest (28%).

Figuur 19

Bekendheid en deelname per leesbevorderingsprogramma, -campagne en -activiteit

⁵ Deelnemen hebben we in de vragenlijst vrij breed omschreven: 'U doet aan een programma/campagne/activiteit mee als u hier aandacht aan besteedt/bij stilstaat in de les, hier naartoe gaat, eraan deelneemt, etc.'

Als we kijken naar de deelname van onder- en bovenbouw docenten van de verschillende onderwijstypes valt vooral op dat vmbo-docenten (in de onder- en bovenbouw) veruit het vaakst deelnemen aan De Boekenweek van Jongeren (3PAK). Bij havo/vwo is het beeld meer verdeeld.

Top 5 leesbevorderingsprogramma's per bouw en onderwijstype

- Onderbouw vmbo
 1. De Boekenweek van Jongeren (3PAK) (37% neemt hieraan deel)
 2. Boekenweek (28%)
 3. Poëzieweek (27%)
 4. Read2Me! (23%)
 5. Literatour (18%) / Nederland Leest (18%)
- Bovenbouw vmbo
 1. De Boekenweek van Jongeren (3PAK) (50% neemt hieraan deel)
 2. Boekenweek (22%)
 3. Literatour (22%)
 4. Nederland Leest (17%)
 5. Poëzieweek (16%) / Read2Me! (16%)
- Onderbouw havo/vwo
 1. De Boekenweek van Jongeren (3PAK) (46% neemt hieraan deel)
 2. Poëzieweek (34%)
 3. Boekenweek (31%)
 4. Literatour (30%)
 5. Read2Me! (23%)
- Bovenbouw havo/vwo
 1. Nederland Leest (44% neemt hieraan deel)
 2. De Boekenweek van Jongeren (3PAK) (42%)
 3. Boekenweek (42%)
 4. Poëzieweek (41%)
 5. Literatour (37%)

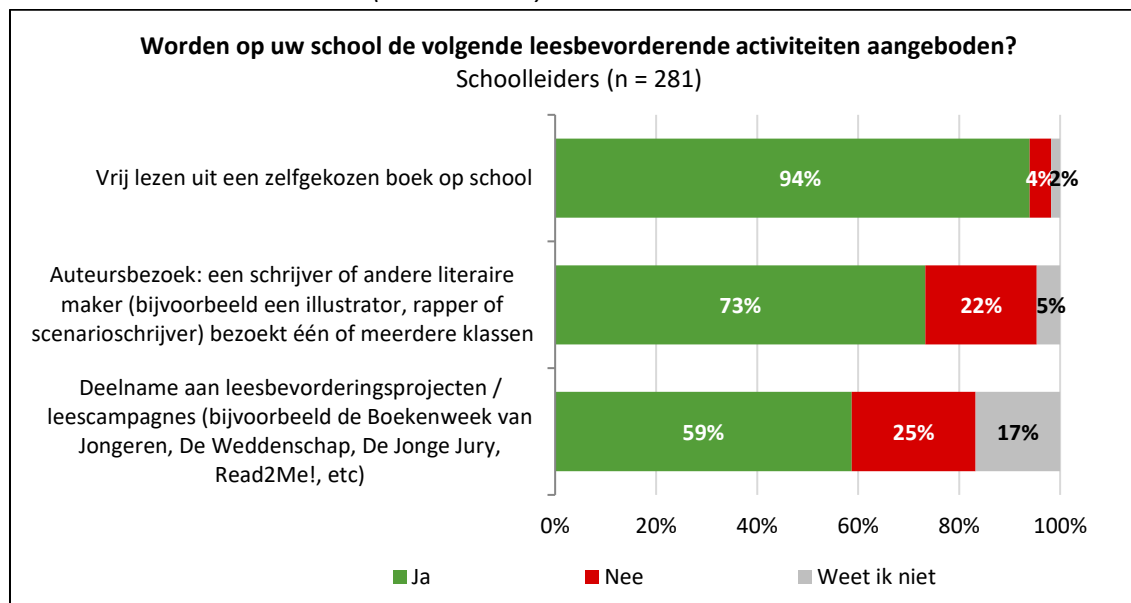
3.6.2 Schoolbreed

Ook aan de schoolleiders hebben we gevraagd welke leesbevorderende activiteiten er op hun school worden aangeboden.

Op bijna alle scholen (94%) vindt vrij lezen plaats. Driekwart (73%) van de scholen organiseert auteursbezoeken. Ruim de helft (59%) neemt deel aan leesbevorderingsprojecten/leescampagnes.

Figuur 20

Leesbevorderende activiteiten (schoolleiders)

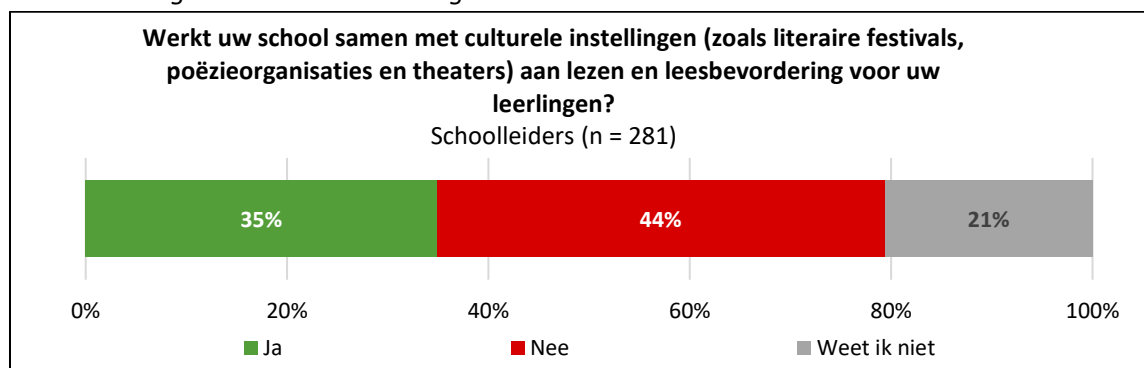

Scholen met een meerderheid van vmbo-leerlingen nemen minder vaak deel aan leesbevorderingsprojecten/leescampagnes (50%) dan havo/vwo-scholen (66%).

Een derde (35%) van de scholen werkt samen met culturele instellingen (zoals literaire festivals, poëzieorganisaties en theaters) aan lezen en leesbevordering voor leerlingen.

Figuur 21

Samenwerking met culturele instellingen

Scholen met een meerderheid van havo/vwo-leerlingen werken vaker samen met culturele instellingen (43%) dan scholen met voornamelijk vmbo-leerlingen (25%).

In de Leesscan VO (2025) zijn de volgende doelstellingen geformuleerd m.b.t. vrij lezen, auteursbezoeken en deelname aan leesbevorderingsprojecten/leescampagnes:

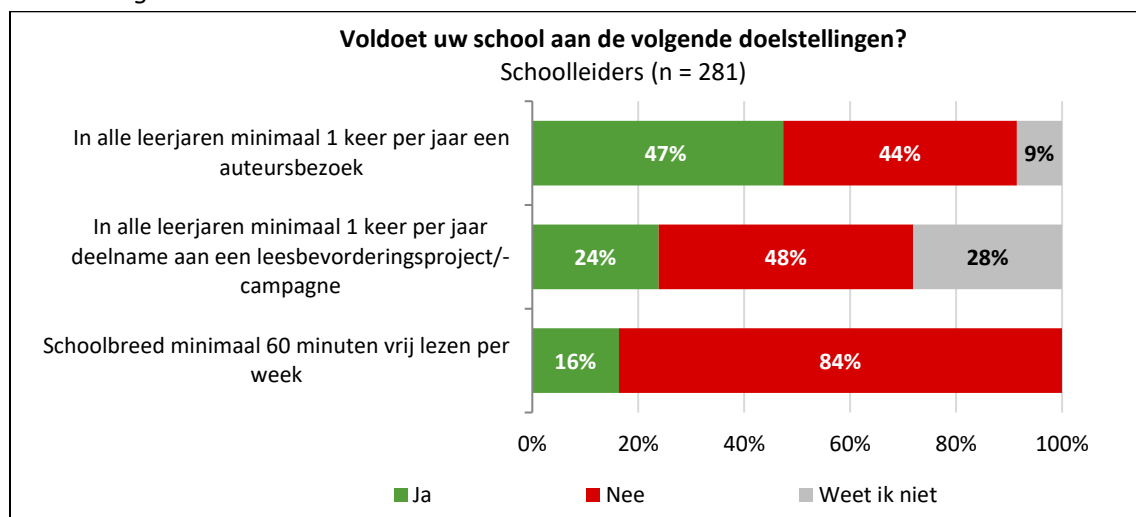
- Vrij lezen: Op onze school staan schoolbreed twee keer per week ten minste dertig minuten ingeroosterd waarin leerlingen (begeleid) vrij lezen uit zelfgekozen boeken.
- Auteursbezoeken: Onze school nodigt voor elk leerjaar minstens één keer per schooljaar een auteur of andere literaire maker uit.
- Leesbevorderingsprojecten/-campagnes: In alle leerjaren doet onze school jaarlijks mee aan minimaal één (lokaal) leesbevorderingsproject of leescampagne.

We hebben de schoolleiders gevraagd of hun school aan deze doelstellingen voldoet.⁶

Circa de helft (47%) van de scholen voldoet aan de in de Leesscan VO geformuleerde doelstelling voor auteursbezoeken. Slechts een kwart (24%) van de scholen voldoet aan de doelstelling voor leesbevorderingsprojecten/-campagnes en een zesde (16%) van de scholen voldoet aan de doelstelling voor vrij lezen.

Figuur 22

Doelstellingen leesbevorderende activiteiten Leesscan VO

Scholen met een meerderheid van havo/vwo-leerlingen voldoen vaker aan de doelstelling voor leesbevorderingsprojecten/-campagnes (29%) dan scholen met overwegend vmbo-leerlingen (18%).

⁶ Het percentage dat voldoet aan de doelstellingen voor vrij lezen is gebaseerd op een berekening die op de volgende pagina's wordt toegelicht.

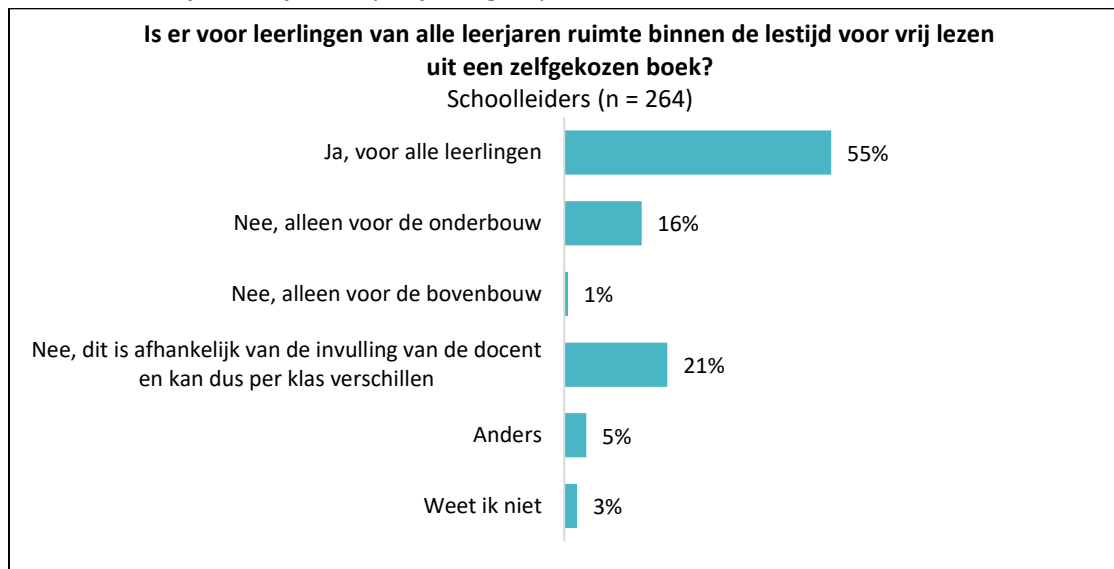
Vrij lezen

Aan schoolleiders van scholen waar vrij lezen plaatsvindt (n = 264, 94%, zie figuur 20) hebben we in detail gevraagd voor welke groepen, hoe vaak en hoe lang vrij lezen georganiseerd wordt op hun school.

Op ruim de helft (55%) van de scholen waar vrij lezen plaatsvindt gaat het om 'schoolbreed' vrij lezen (voor alle leerlingen). Op een zesde (16%) van de scholen wordt alleen vrij lezen georganiseerd in de onderbouw. Op een vijfde (21%) van de scholen vindt vrij lezen niet structureel plaats maar is dit afhankelijk van de invulling van de docent.

Figuur 23

Schoolbreed vrij lezen of voor specifieke groepen

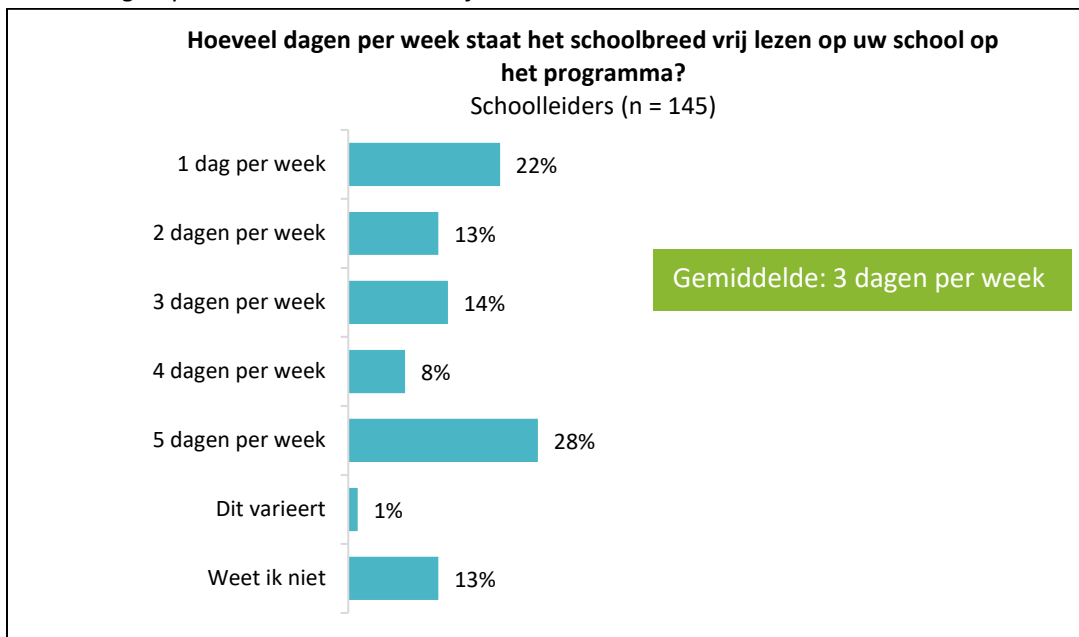

We zien veel variatie in hoeveel keer per week en hoe lang per keer er vrij gelezen wordt op scholen.

Op ruim een kwart (28%) van de scholen waar schoolbreed vrij gelezen wordt, staat het vrij lezen vijf dagen per week op het programma. Op een vijfde (22%) van de scholen gaat het om één dag per week. Gemiddeld staat het vrij lezen drie dagen per week op het programma.

Figuur 24

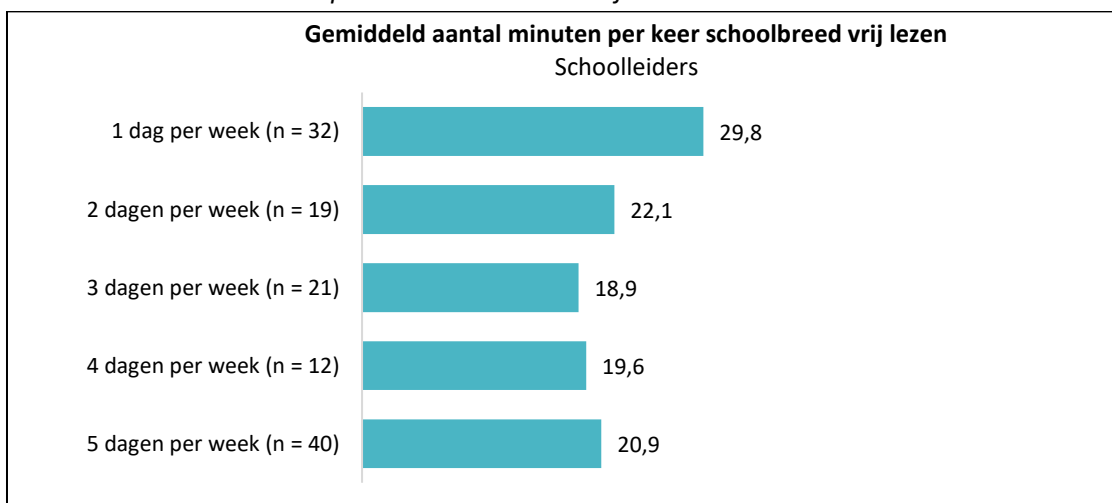
Aantal dagen per week schoolbreed vrij lezen

Op scholen waar één keer per week schoolbreed vrij gelezen wordt gaat het om gemiddeld dertig minuten per keer. Scholen die meer dagen per week vrij lezen op het programma hebben staan lezen gemiddeld rond de twintig minuten per keer.

Figuur 25

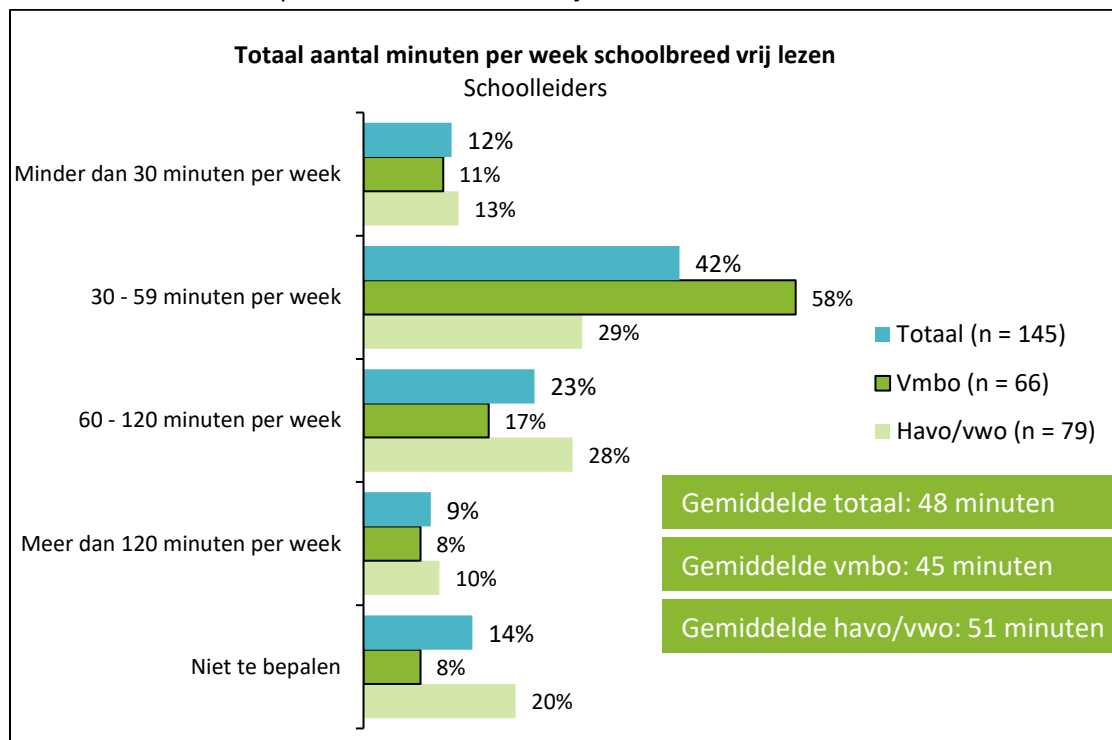
Gemiddeld aantal minuten per keer schoolbreed vrij lezen

Gemiddeld wordt er achtenveertig minuten per week vrij gelezen.⁷ Een derde (32%) van de schoolleiders geeft aan dat er op hun school zestig minuten of meer per week schoolbreed vrij wordt gelezen. Op het totaal aantal schoolleiders (n = 281) gaat het om 16%.

Figuur 26

Totaal aantal minuten per week schoolbreed vrij lezen

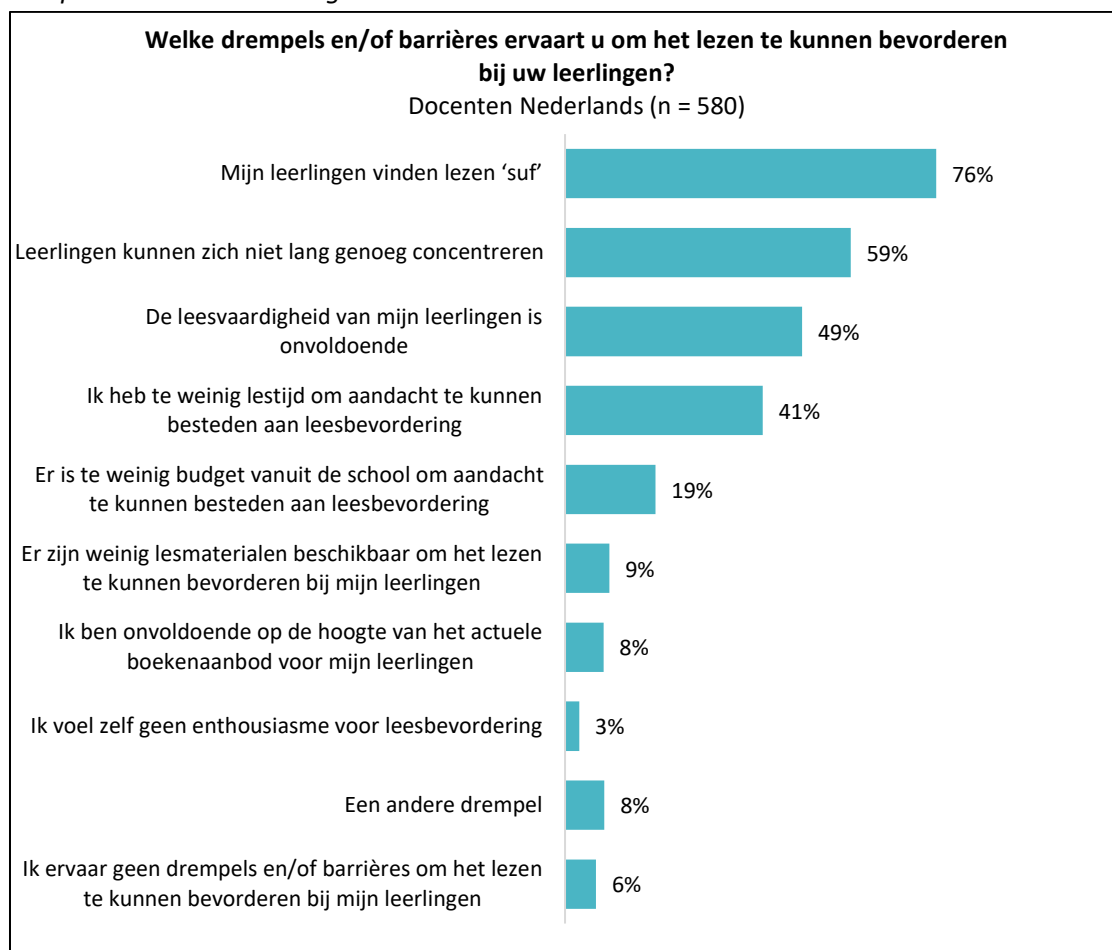
⁷ Bij het berekenen van de gemiddeldes zijn uitbijters boven de 143 minuten per week niet meegenomen.

3.7 Knelpunten leesbevordering

94% van de docenten Nederlands ervaart obstakels om lezen te bevorderen bij hun leerlingen. De obstakels waar docenten het meest tegenaan lopen zijn: leerlingen vinden lezen suf (76%), leerlingen kunnen zich niet lang genoeg concentreren (59%) en de leesvaardigheid van leerlingen is onvoldoende (49%). Ook tijdgebrek (41%) wordt relatief vaak als obstakel genoemd.

Figuur 27

Knelpunten leesbevordering

Voor docenten die lesgeven binnen het vmbo, zijn 'mijn leerlingen vinden lezen suf' (vmbo: 85%, havo/vwo: 71%), 'leerlingen kunnen zich niet lang genoeg concentreren' (vmbo: 69%, havo/vwo: 52%) en 'de leesvaardigheid van mijn leerlingen is onvoldoende' (vmbo: 62%, havo/vwo: 40%) vaker een barrière bij de leesbevordering dan voor docenten die lesgeven binnen het havo/vwo-onderwijs.

3.8 Literatuuronderwijs bij het vak Nederlands

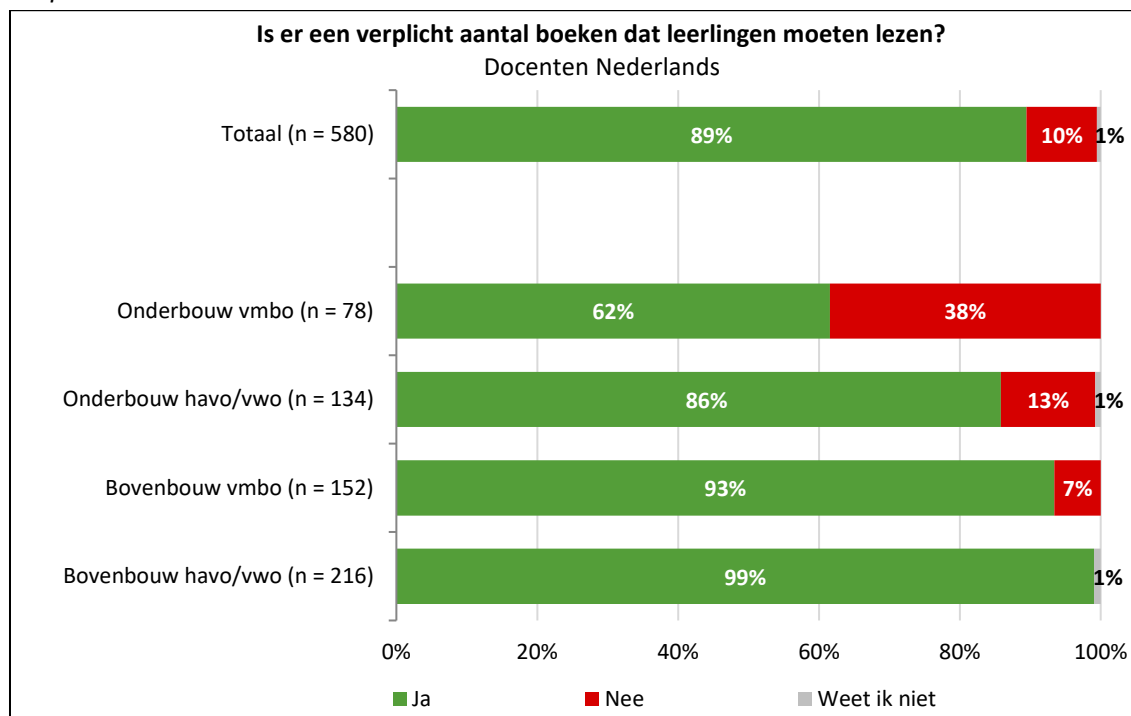
Aan de docenten Nederlands hebben we naast vragen over leesbevorderende activiteiten ook vragen voorgelegd over het literatuuronderwijs bij het vak Nederlands op hun school. We waren benieuwd naar de mate waarin leerlingen gedurende het voortgezet onderwijs verplicht worden om boeken te lezen, welke regels docenten hanteren rondom de boekkeuze van leerlingen, wat voor type teksten en genres leerlingen mogen lezen, welke doelstellingen docenten verbinden aan hun literatuuronderwijs, en hoe het literatuuronderwijs in de eindexamens wordt getoetst. Daarbij is steeds gekeken naar verschillen tussen onder- en bovenbouw en naar onderwijstype. De resultaten worden hieronder beschreven.

3.8.1 Aantal verplicht te lezen boeken

In de bovenbouw van zowel het vmbo als havo en vwo is er op bijna alle scholen (93%-99%) sprake van een verplicht aantal boeken dat leerlingen moeten lezen. Voor havo- en vwo-leerlingen is dit in lijn met de wettelijke eis dat zij minimaal acht (havo) of twaalf (vwo) boeken lezen voor hun eindexamen. Voor vmbo-leerlingen is deze eis er niet. In de praktijk wordt echter, zo blijkt uit dit onderzoek, alsnog vaak verplicht gelezen. In de onderbouw is er minder vaak sprake van een verplicht aantal te lezen boeken. Vooral vmbo-leerlingen hoeven op een relatief groot deel van de scholen (38%) geen verplicht aantal boeken te lezen in de onderbouw.

Figuur 28

Verplicht lezen

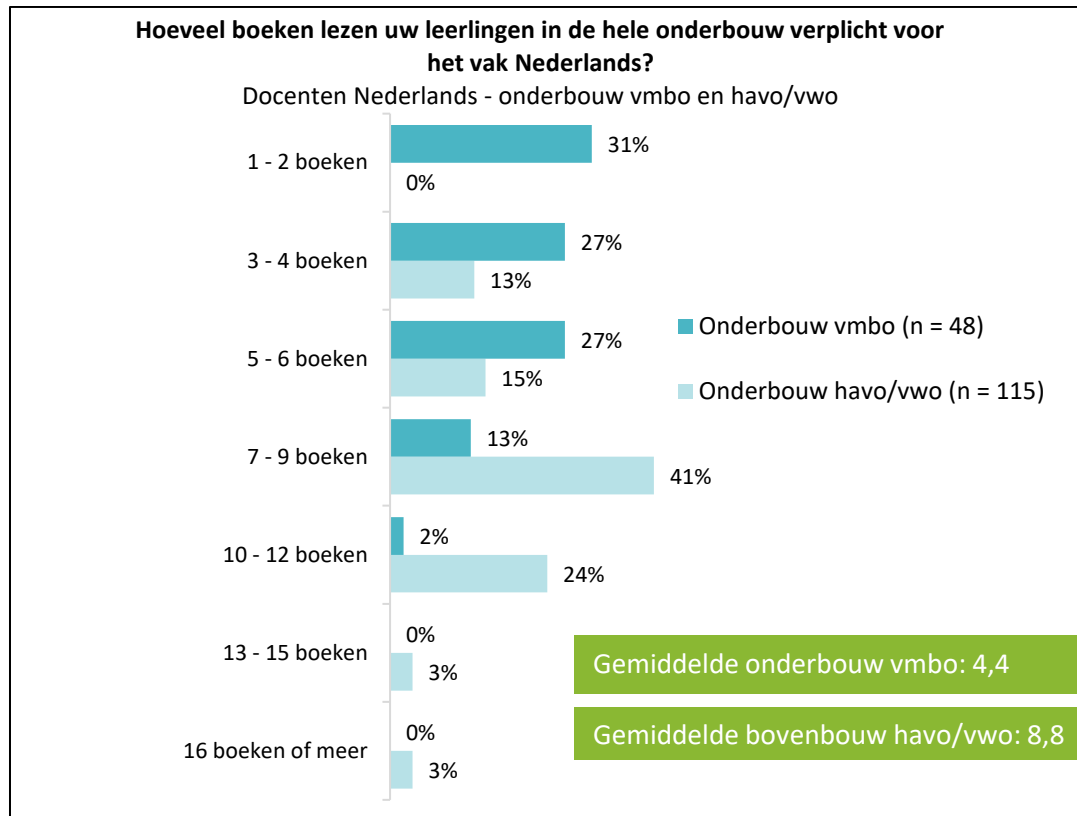

Als leerlingen in de onderbouw van het vmbo een verplicht aantal boeken moeten lezen gaat het in de meeste gevallen (85%) om één tot zes boeken in de hele onderbouw van het vmbo. In de onderbouw van de havo/het vwo ligt het aantal boeken dat leerlingen verplicht moeten lezen in de hele onderbouw in de meeste gevallen tussen de zeven en twaalf boeken (65%).

Gemiddeld lezen vmbo-leerlingen die verplicht boeken moeten lezen in de onderbouw 4,4 boeken. In de onderbouw van havo/vwo lezen leerlingen gemiddeld 8,8 boeken.

Figuur 29

Verplicht aantal boeken te lezen in de onderbouw

Leerlingen op het vmbo-bb/kb hoeven in de onderbouw gemiddeld minder boeken verplicht te lezen (gemiddeld 3,5 boeken) dan leerlingen op vmbo-gl/tl (gemiddeld 5,2 boeken).

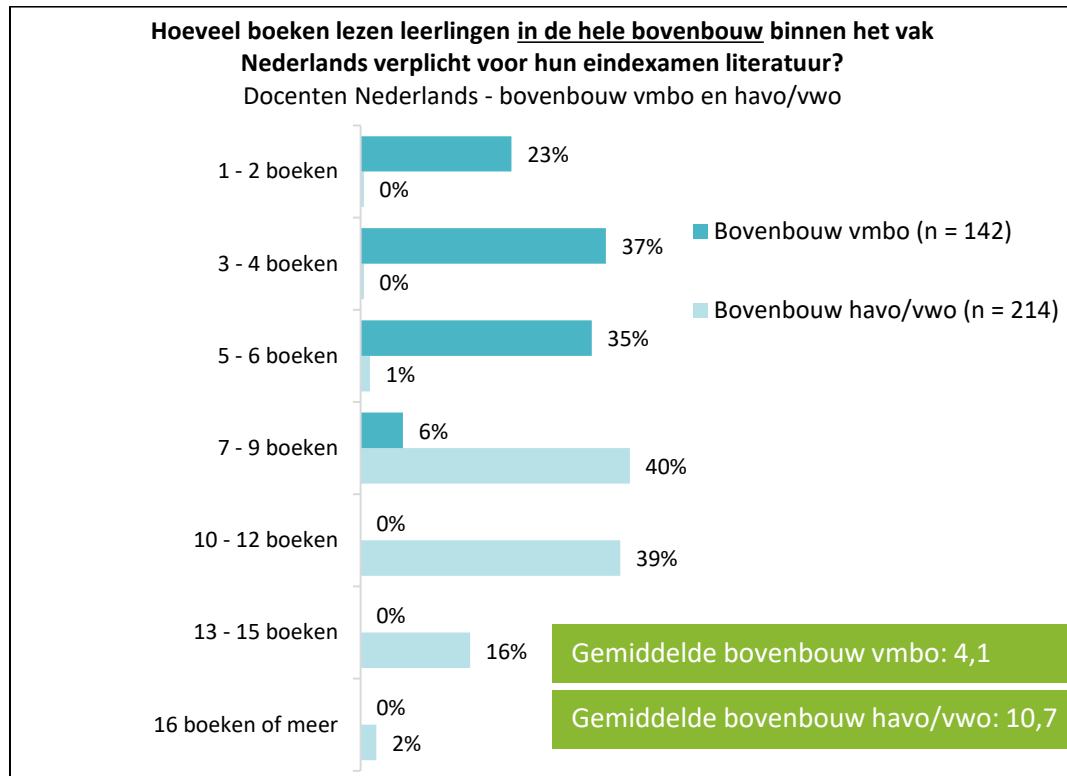
Havo-leerlingen hoeven in de onderbouw gemiddeld minder boeken verplicht te lezen (gemiddeld 8,2 boeken) dan leerlingen op het vwo/gymnasium (gemiddeld 9,7 boeken).

In de bovenbouw lezen vmbo-leerlingen meestal (in 72% van de gevallen) tussen de drie en zes boeken verplicht voor hun eindexamen literatuur.⁸ Havo/vwo-leerlingen lezen hiervoor in de hele bovenbouw meestal (79%) tussen de zeven en twaalf boeken.

Gemiddeld lezen vmbo-leerlingen die een verplicht aantal boeken moeten lezen voor hun eindexamen literatuur 4,1 boeken in de hele bovenbouw. Havo/vwo-leerlingen lezen gemiddeld 10,7 boeken verplicht voor hun eindexamen literatuur.

Figuur 30

Verplicht aantal boeken te lezen in de bovenbouw

Leerlingen op het vmbo-bb/kb hoeven gemiddeld minder boeken verplicht te lezen voor hun eindexamen literatuur in de bovenbouw (gemiddeld 3,2 boeken) dan leerlingen op vmbo-gl/tl (gemiddeld 4,7 boeken).

Havo-leerlingen hoeven gemiddeld minder boeken verplicht te lezen voor hun eindexamen literatuur in de bovenbouw (gemiddeld 8,1 boeken) dan leerlingen op het vwo/gymnasium (gemiddeld 12,9 boeken).

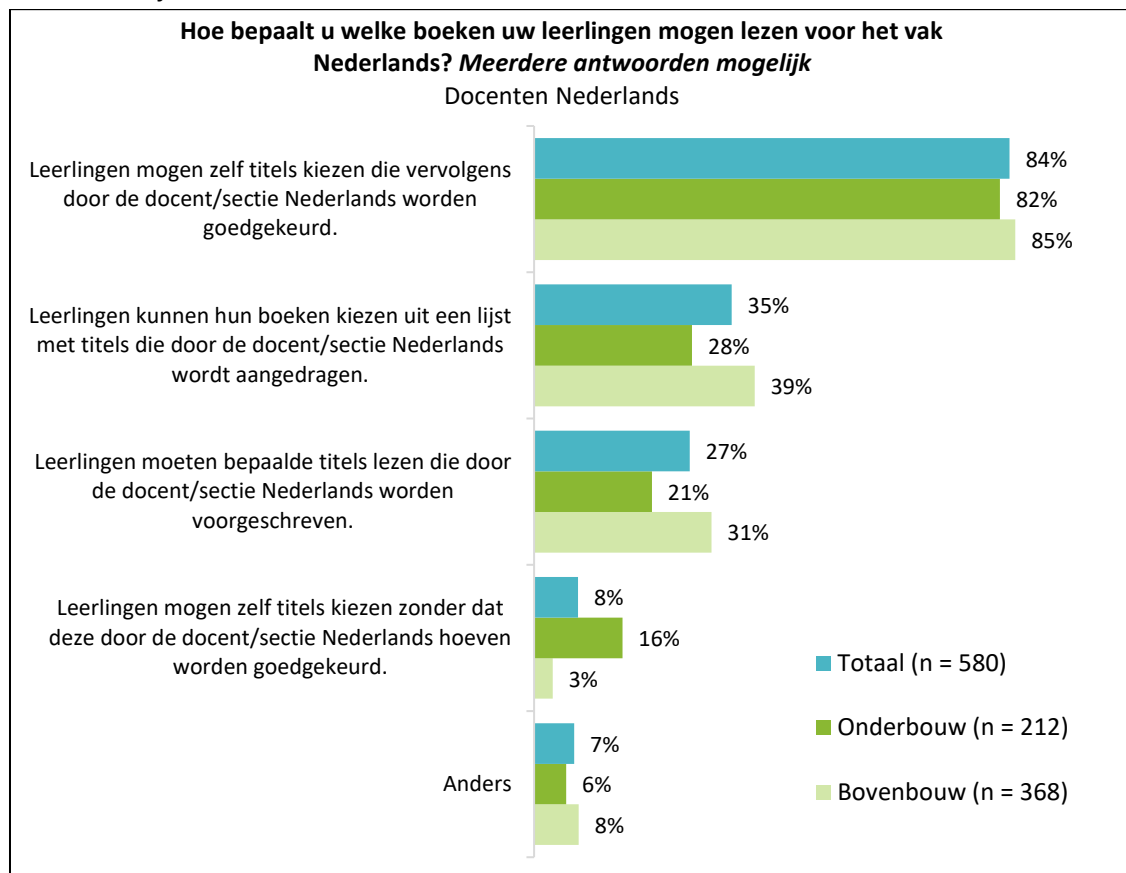
⁸ Op het vmbo gaat het vaak niet om een eindexamen literatuur maar om een eindexamen fictie. In de vragenlijst hebben we aangegeven dat docenten bij deze vraag 'eindexamen fictie' konden lezen in plaats van 'eindexamen literatuur' als dit beter op hun lespraktijk van toepassing was.

3.8.2 Regels omtrent boekkeuze

Zowel in de onder- als bovenbouw mogen leerlingen overwegend (op 84% van de scholen) zelf de boeken kiezen die zij lezen. In de meeste gevallen moeten die dan wel nog worden goedgekeurd door de docent/sectie Nederlands. In de bovenbouw is vaker dan in de onderbouw sprake van een boekenlijst waar leerlingen uit moeten kiezen (bovenbouw: 39%, onderbouw: 28%) of van boeken die door de docent worden voorgeschreven (bovenbouw: 31%, onderbouw: 21%).

Figuur 31

Mate van vrije boekkeuze

In de onderbouw van het vmbo mogen leerlingen vaker dan in de onderbouw van havo/vwo boeken kiezen zonder dat deze door de docent Nederlands hoeven worden goedgekeurd (onderbouw vmbo: 24%, onderbouw havo/vwo: 10%). Havo/vwo-leerlingen moeten vaker dan vmbo-leerlingen kiezen uit een lijst met boeken die door de docent Nederlands wordt aangedragen, zowel in de onderbouw (havo/vwo: 35%, vmbo: 15%) als in de bovenbouw (havo/vwo: 44%, vmbo: 31%). Zowel op vmbo- als op havo/vwo-niveau komt het vaakst voor dat leerlingen zelf titels mogen kiezen die vervolgens door de docent Nederlands worden goedgekeurd. Op havo/vwo-niveau is hier echter vaker sprake van (onderbouw havo/vwo: 88%, bovenbouw havo/vwo: 89%) dan op vmbo-niveau (onderbouw vmbo: 72%, bovenbouw vmbo: 79%).

We hebben de docenten ook gevraagd welk type/genre boeken hun leerlingen wel en niet mogen lezen voor het vak Nederlands. Aan bovenbouwdocenten hebben we specifiek gevraagd welk type/genre boeken leerlingen wel en niet mogen lezen voor het eindexamen literatuur.⁹ In tabel 1 tonen we de resultaten. Percentages van 80% of hoger zijn grijs gekleurd.

In de onderbouw mogen leerlingen van zowel het vmbo als havo/vwo de meeste types/genres boeken lezen voor het vak Nederlands. Alleen poëzie, non-fictieboeken, stripboeken/graphic novels en luisterboeken zijn in mindere mate toegestaan. Vmbo-leerlingen mogen vaker dan havo/vwo-leerlingen wel non-fictie boeken en stripboeken/graphic novels lezen in de onderbouw.

Voor het eindexamen literatuur in de bovenbouw lijken meer restricties te gelden op het type/genre boeken dan leerlingen mogen lezen dan in de onderbouw. We zien in de bovenbouw tevens grote verschillen tussen vmbo en havo/vwo. Romans over gender en seksualiteit en verfilmde boeken mogen door zowel vmbo-leerlingen als havo/vwo-leerlingen op de meeste scholen wel gelezen worden voor het eindexamen literatuur. Vmbo-leerlingen mogen over het algemeen meer types/genres boeken lezen voor hun eindexamen literatuur dan havo/vwo-leerlingen. Zij mogen onder andere vaker wel thrillers, fantasy, youngadultboeken, vertaalde literatuur en jeugdboeken lezen. Havo/vwo-leerlingen mogen daarentegen vaker dan vmbo-leerlingen wel luisterboeken en poëzie lezen.

Tabel 1

Types/genres boeken die leerlingen mogen lezen voor Nederlands (in de bovenbouw: voor het eindexamen literatuur)

	Vmbo onderbouw (n = 78)	Havo/vwo onderbouw (n = 134)	Vmbo bovenbouw (n = 152)	Havo/vwo bovenbouw (n = 216)
Romans over gender en seksualiteit	96%	99%	88%	94%
Verfilmde boeken	94%	97%	85%	90%
Waargebeurde verhalen	96%	93%	82%	68%
Thrillers	95%	96%	91%	55%
Young Adult boeken	99%	99%	91%	41%
Fantasy	95%	98%	84%	48%
Vertaalde literatuur	90%	93%	76%	13%
Luisterboeken	60%	57%	55%	86%
Poëzie	73%	75%	41%	67%
Jeugdboeken	99%	94%	53%	4%
Non-fictie boeken	77%	53%	42%	32%
Stripboeken/graphic novels	68%	54%	25%	25%

⁹ Op het vmbo gaat het vaak niet om een eindexamen literatuur maar om een eindexamen fictie. In de vragenlijst hebben we aangegeven dat docenten bij deze vraag 'eindexamen fictie' konden lezen in plaats van 'eindexamen literatuur' als dit beter op hun lespraktijk van toepassing was.

3.8.3 Toetsing van literatuuronderwijs

Aan de bovenbouwdocenten hebben we gevraagd om te beschrijven hoe het eindexamen literatuur¹⁰ er voor hun leerlingen uitziet. We hebben hun antwoorden vervolgens gecodeerd (ingedeeld in een categorie). Hieronder geven we de meest genoemde antwoorden weer, uitgesplitst naar vmbo en havo/vwo.

Door zowel vmbo-docenten als havo/vwo-docenten wordt het mondeling examen het vaakst genoemd als methode voor het toetsen van het literatuuronderwijs. Op havo/vwo is dit veruit de meest genoemde manier van toetsen (56% van de havo/vwo-docenten noemt dit). Vmbo-docenten gebruiken ook vaak verwerkingsopdrachten en handelingsopdrachten om het literatuuronderwijs te toetsen (28% van de vmbo-docenten noemt dit). Het maken van verwerkingsopdrachten wordt door vmbo-docenten bijna even vaak genoemd als het mondeling examen (30%). Op havo/vwo komt het maken van verwerkingsopdrachten juist bijna niet voor: slechts 3% van de docenten noemt dit.

Hoe ziet het eindexamen literatuur er voor uw leerlingen uit? Kunt u dit beschrijven?

Vmbo

1. Mondeling examen (met docent of met andere leerlingen) (30% noemt dit);
2. Leerlingen maken verwerkingsopdrachten / handelingsopdrachten (28%);
3. Schriftelijke toets(en) (13%);
4. Leerlingen geven een presentatie (13%);
5. Creatieve opdrachten (bijv. maken van een filmpje/vlog, podcast, gedicht schrijven, etc.) (9%).

Havo/vwo

1. Mondeling examen (met docent of met andere leerlingen) (56% noemt dit);
2. Schriftelijke toets(en) (14%);
3. Leerlingen geven een presentatie (9%);
4. Schrijfopdracht (bijv. betoog, recensie, essay) (7%);
5. Leerlingen maken verwerkingsopdrachten (3%).

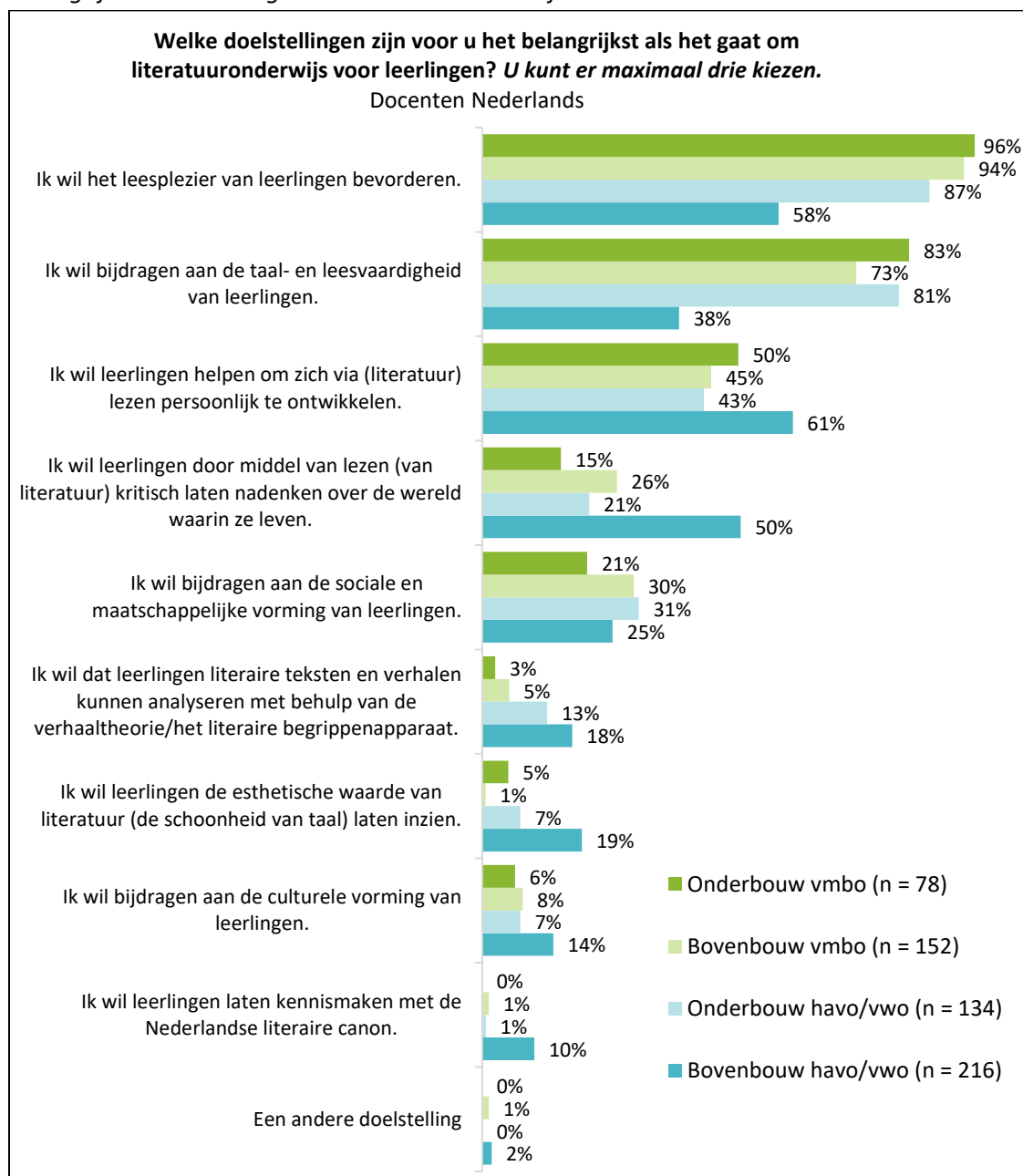
¹⁰ Op het vmbo gaat het vaak niet om een eindexamen literatuur maar om een eindexamen fictie. In de vragenlijst hebben we aangegeven dat docenten bij deze vraag 'eindexamen fictie' konden lezen in plaats van 'eindexamen literatuur' als dit beter op hun lespraktijk van toepassing was.

3.8.4 Doelstellingen literatuuronderwijs

We hebben de docenten ten slotte gevraagd wat voor hen de drie belangrijkste doelstellingen zijn van literatuuronderwijs. Voor de onderbouw en bovenbouw van het vmbo zijn het bevorderen van het leesplezier van leerlingen (96%-94%) en het bijdragen aan de taal- en leesvaardigheid (83%-73%) veruit de belangrijkste doelstellingen van het literatuuronderwijs. Dit is ook het geval voor de onderbouw van havo/vwo (87%-81%). Docenten die lesgeven aan de bovenbouw van havo/vwo geven minder vaak aan dat het bijdragen aan de taal- en leesvaardigheid van leerlingen een belangrijke doelstelling is (38%). Voor hen zijn persoonlijke ontwikkeling (61%), het bevorderen van leesplezier (58%) en kritisch nadenken (50%) de belangrijkste doelstellingen van het literatuuronderwijs.

Figuur 32

Belangrijkste doelstellingen van literatuuronderwijs

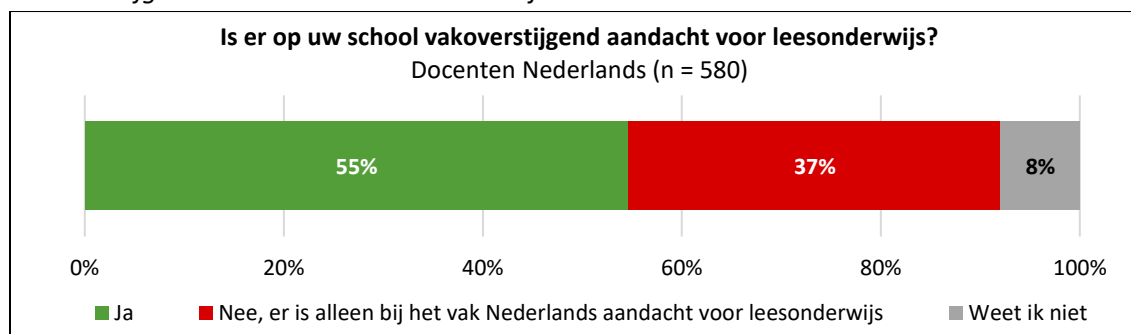
3.9 Vakoverstijgende aandacht voor leesbevordering

Goed leren lezen is niet alleen een taak van de docent Nederlands, maar van alle docenten. Als leerlingen niet goed kunnen lezen, kunnen zij ook de stof bij andere vakken niet goed begrijpen. Leesonderwijs is het meest effectief is wanneer dit in samenhang, geïntegreerd met andere vakken, wordt aangeboden. We hebben de docenten Nederlands daarom gevraagd of er op hun school vakoverstijgend aandacht is voor leesonderwijs. We hebben dit als volgt toegelicht: 'Hiermee bedoelen we dat het leesonderwijs niet alleen bij het vak Nederlands gegeven wordt maar dat er ook bij andere vakken aandacht is voor leesonderwijs.'

Ruim de helft (55%) van de docenten Nederlands geeft aan dat er op hun school vakoverstijgend aandacht is voor leesonderwijs. Ruim een derde (37%) benoemt dat er op hun school alleen bij het vak Nederlands aandacht is voor leesonderwijs. 8% van de docenten weet dit niet. We zien geen verschillen tussen vmbo en havo/vwo.

Figuur 33

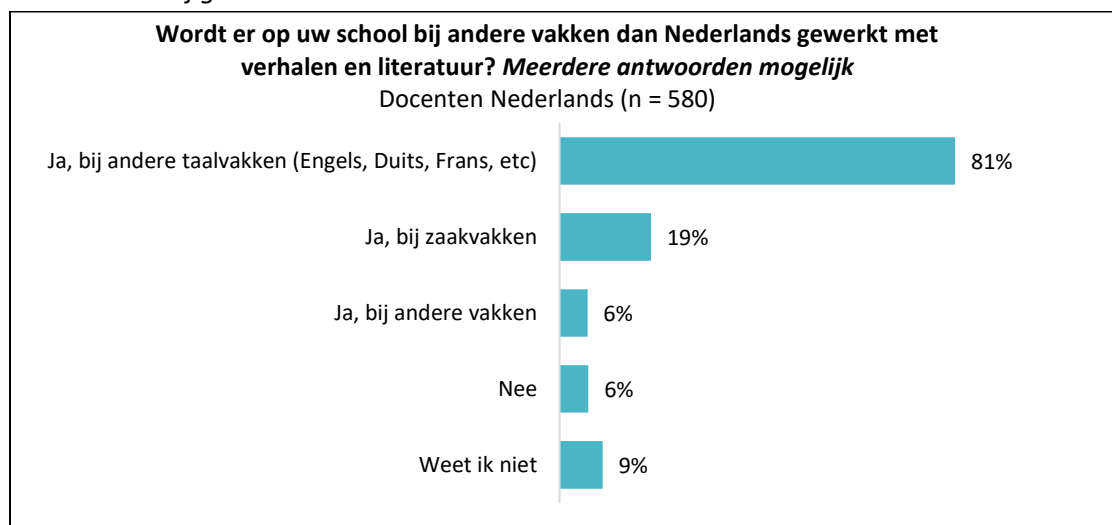
Vakoverstijgend aandacht voor leesonderwijs

Met verhalen en literatuur wordt, buiten bij het vak Nederlands, vooral gewerkt bij andere taalvakken (81%). Op een vijfde (19%) van de scholen gebeurt dit ook bij zaakvakken.

Figuur 34

Vakken waarbij gewerkt wordt met verhalen en literatuur

Als zaakvak waarbij gewerkt wordt met verhalen en literatuur noemen docenten Nederlands veruit het vaakst het vak geschiedenis. Andere zaakvakken die regelmatig genoemd worden zijn: maatschappijleer/maatschappijwetenschappen, aardrijkskunde, levensbeschouwing en biologie. Bij de categorie ‘andere vakken’ worden regelmatig de vakken CKV en projectonderwijs genoemd.

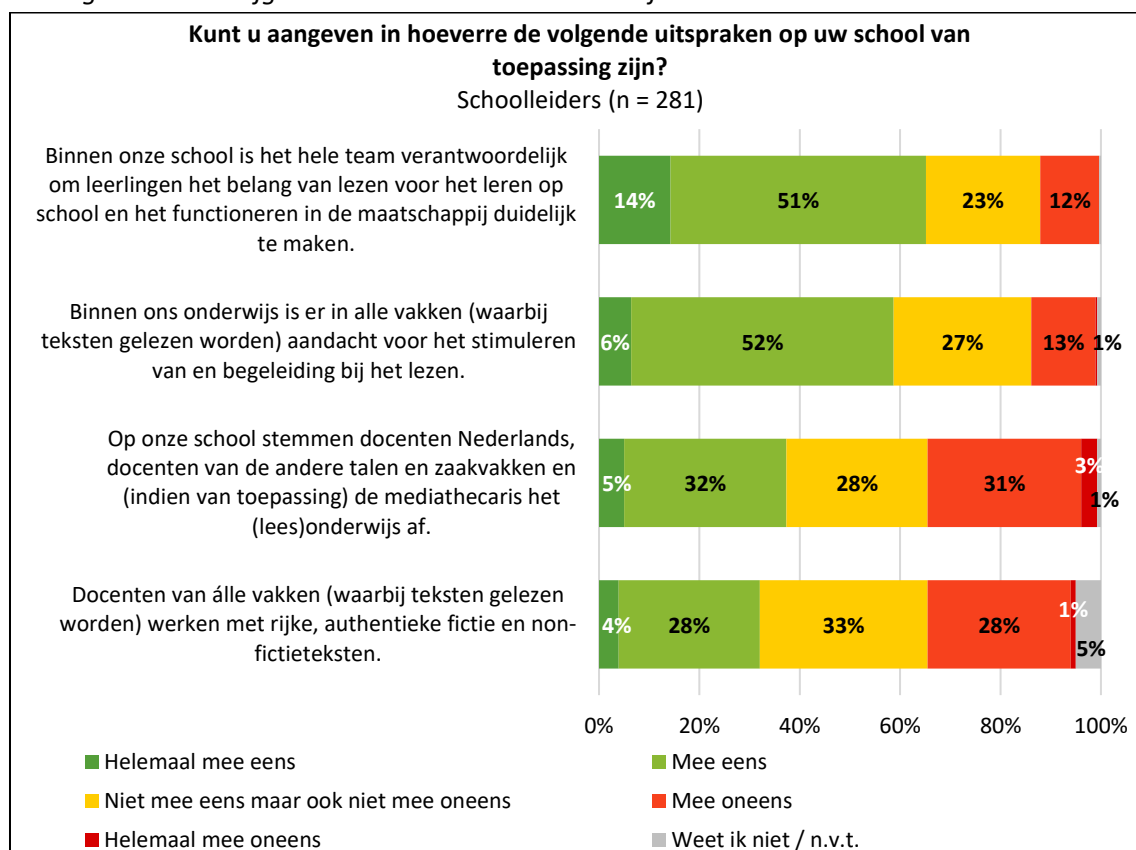
Binnen havo en vwo wordt er wat vaker bij andere vakken dan het vak Nederlands met verhalen en literatuur gewerkt dan binnen het vmbo. 10% van de docenten die lesgeeft in het vmbo geeft aan dat dit helemaal niet gebeurt, tegenover 3% van de docenten die lesgeeft in havo/vwo.

We hebben ook aan de schoolleiders een aantal stellingen voorgelegd over de mate waarin het leesonderwijs op hun school geïntegreerd is in andere vakken dan Nederlands, bijvoorbeeld in andere taalvakken (Engels, Frans, Duits, etc.) en zaakvakken (geschiedenis, biologie, etc.).

Een meerderheid van de schoolleiders geeft aan dat op hun school het hele team verantwoordelijk is om leerlingen het belang van lezen duidelijk te maken (65%) en dat er bij alle vakken waarbij teksten worden gelezen aandacht is voor het stimuleren van en begeleiding bij lezen (58%). Het afstemmen van leesonderwijs (37%) en het werken met rijke teksten (32%) gebeurt minder vaak.

Figuur 35

Stellingen vakoverstijgend aandacht voor leesonderwijs

Schoolleiders van scholen met een meerderheid havo/vwo-leerlingen geven vaker aan dat docenten van alle vakken (waarbij teksten gelezen worden) werken met rijke teksten (38% eens en 23% oneens) dan schoolleiders van scholen met meerderheid vmbo-leerlingen (25% eens en 37% oneens).

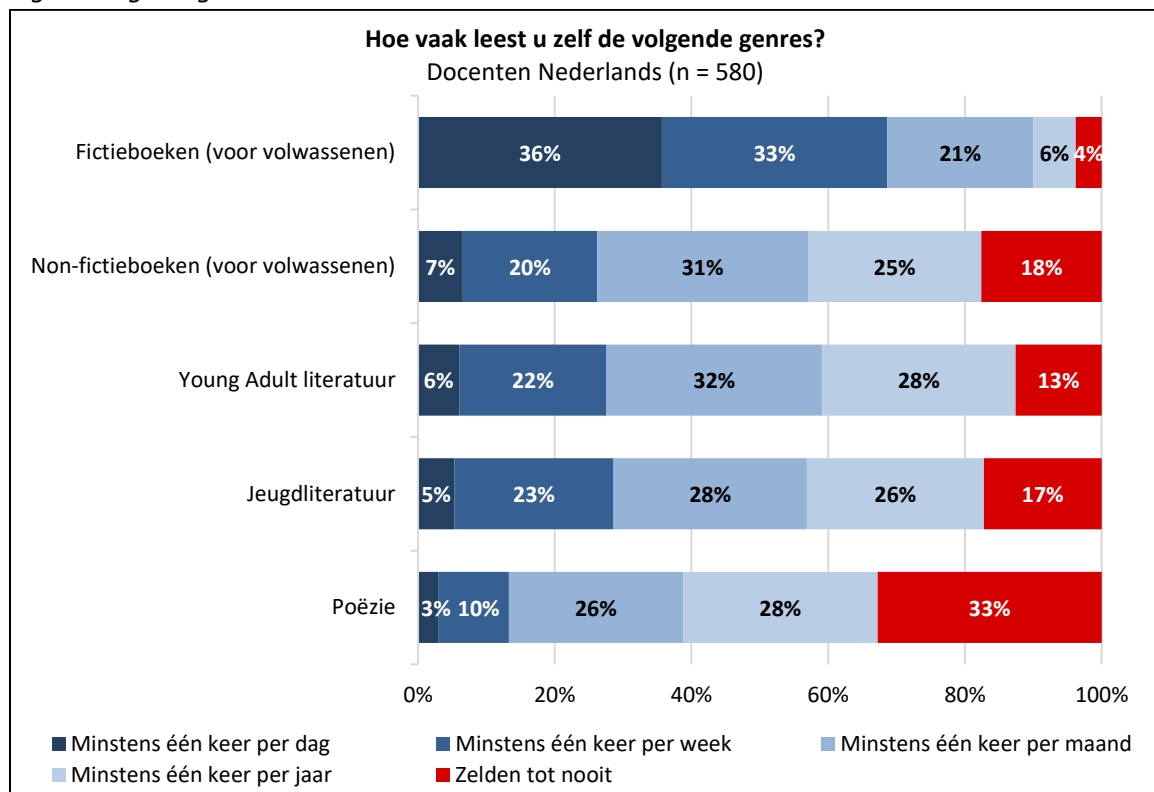
3.10 Eigen leesgedrag docenten Nederlands

Leraren die zelf graag lezen en de waarde van lezen inzien, zijn beter in staat om de liefde voor lezen op hun leerlingen over te brengen en om ze te ondersteunen in hun leesontwikkeling. De boekkennis die docenten opdoen door zelf te lezen, helpt ze om hun leerlingen te kunnen voorzien van kwalitatief boekadvies en begeleiding bij de boekkeuze. We hebben de docenten in dit onderzoek daarom gevraagd hoe vaak zij zelf (verschillende soorten boeken) lezen.

Fictieboeken voor volwassenen worden veruit het meest gelezen. Twee derde (69%) van de docenten Nederlands leest dit genre minstens één keer per week en een derde (36%) minstens één keer per dag. Ruim de helft van de docenten leest minstens één keer per maand non-fictieboeken (58%), youngadultliteratuur (60%) en jeugdliteratuur (56%). Poëzie wordt relatief het minst gelezen. Een derde (33%) van de docenten Nederlands leest zelden tot nooit poëzie.

Figuur 36

Eigen leesgedrag docenten Nederlands

Aan welke bouw en welk onderwijstype docenten lesgeven, hangt samen met hun leesgedrag. Zo lezen onderbouwdocenten vaker jeugd- en youngadultliteratuur dan bovenbouwdocenten.

Vmbo-docenten lezen vaker jeugd- en youngadultliteratuur dan havo/vwo-docenten, mits zij lesgeven in de bovenbouw. Tussen vmbo- en havo/vwo-docenten die met name lesgeven in de onderbouw zien we geen verschil. Havo/vwo-docenten lezen op hun beurt weer vaker dan vmbo-docenten fictieboeken voor volwassenen en poëzie. Havo/vwo-docenten die lesgeven in de bovenbouw lezen vaker poëzie dan havo/vwo-docenten die lesgeven in de onderbouw.

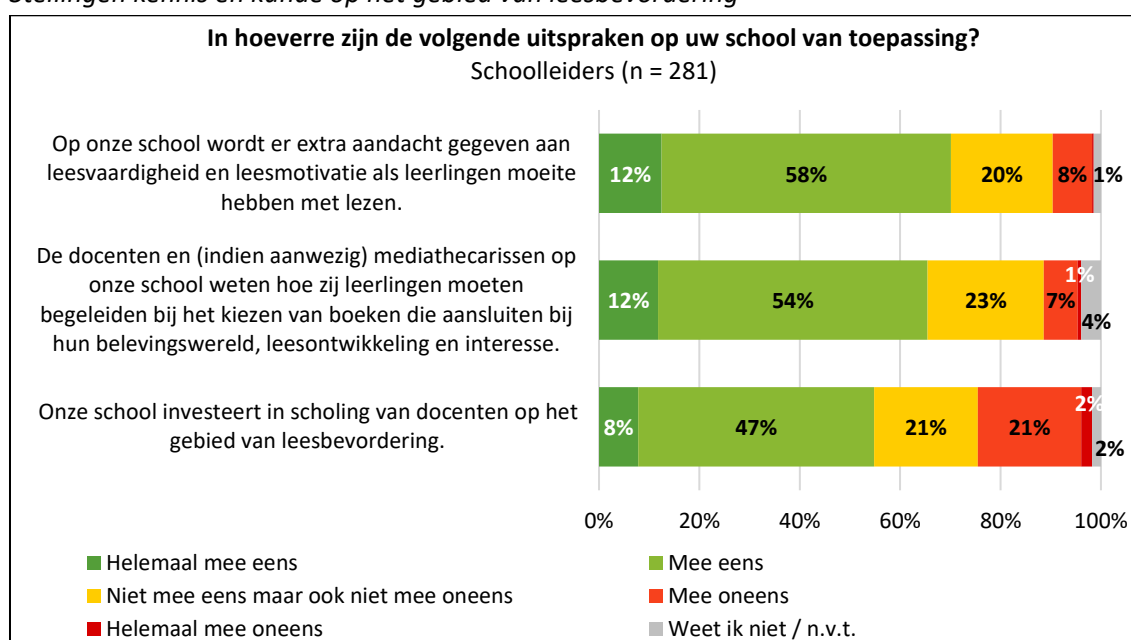
3.11 Kennis en kunde op het gebied van leesbevordering en leesonderwijs

We hebben de schoolleiders een aantal stellingen voorgelegd over de kennis en kunde van docenten op hun school als het gaat om leesbevordering en leesonderwijs.

70% van de schoolleiders geeft aan dat er op hun school extra aandacht wordt gegeven aan leesvaardigheid en leesmotivatie als leerlingen moeite hebben met lezen. Twee derde (66%) van de schoolleiders geeft aan dat docenten en mediathedarissen op hun school weten hoe zij leerlingen moeten begeleiden bij het kiezen van boeken. Iets meer dan de helft (55%) van de scholen investeert in scholing van docenten op het gebied van leesbevordering.

Figuur 37

Stellingen kennis en kunde op het gebied van leesbevordering

Schoolleiders van scholen met een meerderheid van havo/vwo-leerlingen geven vaker aan dat docenten en mediathedarissen op hun school weten hoe zij leerlingen moeten begeleiden bij het kiezen van boeken (72% eens t.o.v. 58% van de schoolleiders van scholen met meerderheid van vmbo-leerlingen).

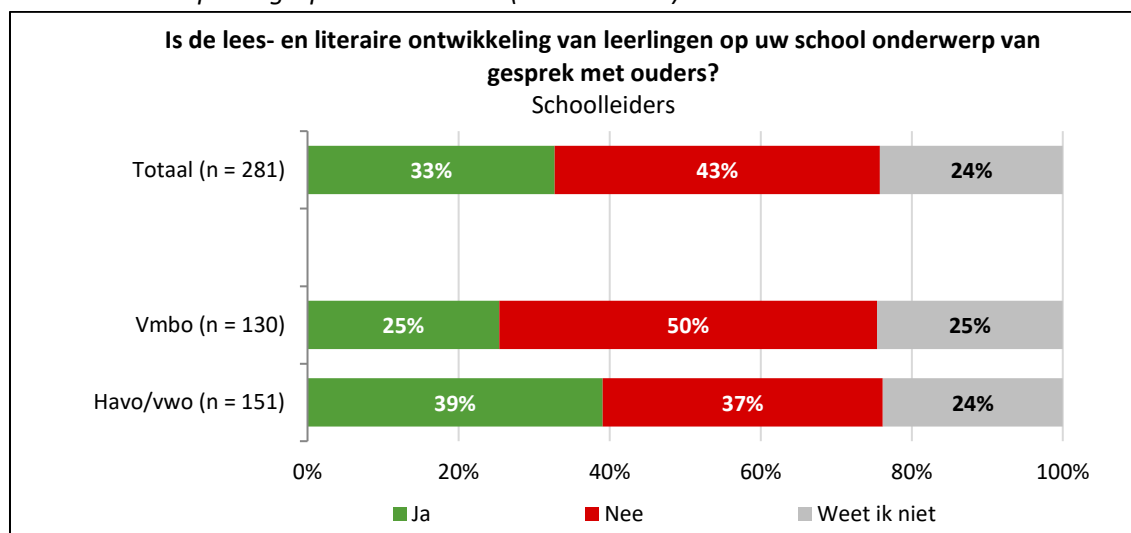
3.12 Het betrekken van ouders bij leesbevordering

Een derde (33%) van de schoolleiders geeft aan dat de lees- en literaire ontwikkeling van leerling op hun school onderwerp is van gesprek met ouders. Op scholen met een meerderheid van havo/vwo-leerlingen is de lees- en literaire ontwikkeling van leerlingen vaker onderwerp van gesprek met ouders (39%) dan op scholen waar vmbo-leerlingen in de meerderheid zijn (25%).

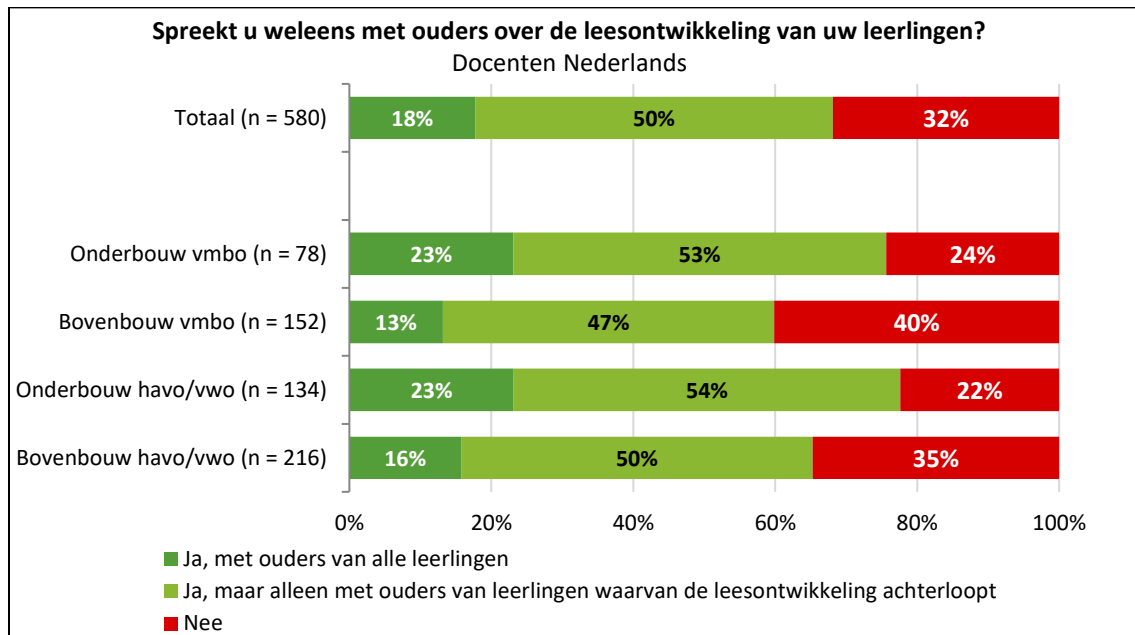
Het is daarnaast opvallend dat een relatief groot deel van de schoolleiders (24%) niet weet of de lees- en literaire ontwikkeling van leerlingen onderwerp van gesprek is met ouders. Dit impliceert dat het wel of niet voeren van gesprekken met ouders over de lees- en literaire ontwikkeling op deze scholen een kwestie is van wat individuele docenten doen en niet onderdeel is van het beleid van de school.

Figuur 38

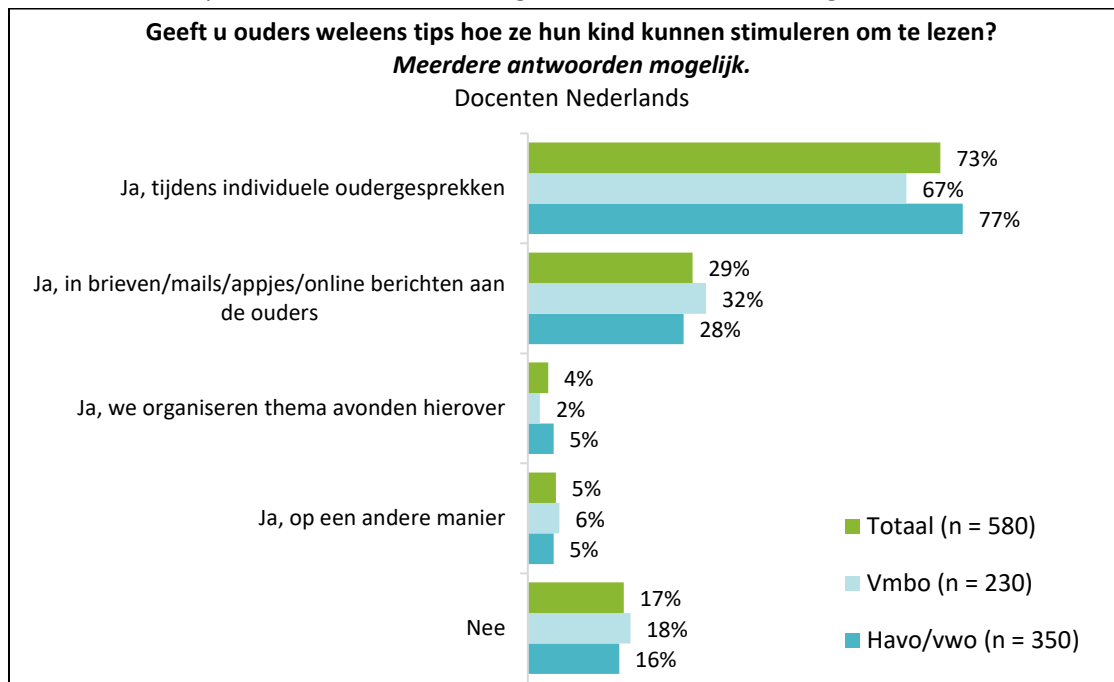
Lezen onderwerp van gesprek met ouders (schoolleiders)

Als we kijken naar de resultaten van de docenten Nederlands zien we vooral een groot verschil tussen de onder- en bovenbouw. Driekwart van de onderbouwdocenten Nederlands (vmbo: 76%, havo/vwo: 77%) spreekt met ouders over de leesontwikkeling van leerlingen. Het vaakst gaat het hierbij om gesprekken met ouders van leerlingen van wie de leesontwikkeling achterloopt. Slechts een kwart (23%) spreekt met alle ouders over de leesontwikkeling van hun kind. In de bovenbouw spreekt een minder groot deel van de docenten Nederlands met ouders over de leesontwikkeling van hun kind (vmbo: 60%, havo/vwo: 66%).

Figuur 39*Lezen onderwerp van gesprek met ouders (docenten)*

Tips over leesbevordering thuis geven docenten Nederlands vooral tijdens individuele oudergesprekken (73%). Ruim een kwart (29%) geeft ouders ook tips over leesbevordering via brieven, mails, appjes of online berichten.

Figuur 40*Manieren waarop docenten ouders advies geven over leesbevordering*

3.13 Verschillen op basis van deelname aan de Bibliotheek op school

De Bibliotheek op school is een aanpak van Stichting Lezen en de KB waarbij scholen en bibliotheken samen werken aan leesbevordering bij leerlingen. In het huidige onderzoek hebben we specifiek gekeken naar verschillen tussen scholen die wel deelnemen aan de Bibliotheek op school en scholen die dit niet doen als het gaat om de aandacht voor leesbevordering en het leesklimaat. Omdat de Bibliotheek op school een programma is dat binnen het voortgezet onderwijs primair gericht is op het vmbo en omdat er meer vmbo-scholen zijn die deelnemen aan de Bibliotheek op school dan havo/vwo scholen, vergelijken we in deze sectie alleen vmbo-scholen die wel en niet deelnemen aan de Bibliotheek op school met elkaar. We kijken daarbij naar statistisch significante verschillen.

Schoolbeleid omtrent lezen

Op het gebied van leesbeleid (o.a. of er een leesbeleidsplan wordt opgesteld, in hoeverre dit wordt omgezet in een concreet jaarplan, de frequentie waarmee het leesbeleid wordt geëvalueerd en of er voldoende taakuren en budget beschikbaar worden gesteld) zien we geen significante verschillen tussen scholen die wel en niet deelnemen aan de Bibliotheek op school.

Monitoring leesvaardigheid, leesmotivatie en leesgedrag

Op het gebied van monitoring van leesvaardigheid, leesmotivatie en leesgedrag zien we geen significante verschillen tussen scholen die wel en niet deelnemen aan de Bibliotheek op school.

Mediatheek en boekencollectie

Op het gebied van de mediatheek en de tevredenheid over de boekencollectie zien we wel significante verschillen tussen scholen met en zonder de Bibliotheek op school.

Vmbo-docenten Nederlands van scholen die deelnemen aan de Bibliotheek op school geven vaker aan dat er een mediatheek op hun school is (80%) dan vmbo-docenten Nederlands van scholen die niet hier niet aan deelnemen (66%). We zien echter geen significant verschil als het gaat om de aanwezigheid van een mediathecaris.

Vmbo-docenten Nederlands van scholen die deelnemen aan de Bibliotheek op school zijn tevens meer tevreden over de boekencollectie op hun school dan vmbo-docenten van andere scholen. Zij zijn onder andere significant vaker tevreden over het aantal boeken in de boekencollectie van hun school (73% t.o.v. 59%), de actualiteit van de boeken (83% t.o.v. 70%), de aantrekkelijkheid van de boeken voor de leerlingen (84% t.o.v. 68%), de verscheidenheid in genres (89% t.o.v. 74%) en het aantal boeken dat jaarlijks wordt vernieuwd (73% t.o.v. 54%).

Leesomgeving op school

Schoolleiders van scholen die deelnemen aan de Bibliotheek op school geven vaker dan schoolleiders van andere scholen aan dat er op hun school deskundigheid aanwezig is, of wordt ingehuurd, om een goede boekencollectie samen te stellen (97% t.o.v. 78% is het hier (helemaal) mee eens).

Samenwerking met de bibliotheek

Op scholen die deelnemen aan de Bibliotheek op school is vaker dan op andere scholen een leesmediaconsulent aanwezig (77% t.o.v. 21%).

Leesbevorderende activiteiten en -campagnes

Een aantal leesbevorderende activiteiten wordt vaker ondernomen door docenten Nederlands op scholen die deelnemen aan de Bibliotheek op school dan door docenten Nederlands op andere scholen.

Vmbo-docenten Nederlands van scholen die deelnemen aan de Bibliotheek op school lezen ten opzichte van vmbo-docenten Nederlands van andere scholen vaker voor (34% t.o.v. 25% doet dit minstens één keer per week), brengen vaker samen met hun leerlingen een bezoek aan de mediatheek of schoolbibliotheek (35% t.o.v. 21% doet dit minstens één les per kwartaal), organiseren vaker een auteursbezoek voor hun klas (60% t.o.v. 45% doet dit minstens één les per jaar) en nemen vaker deel aan leesbevorderingscampagnes (43% t.o.v. 28% doet dit minstens één keer per jaar). Voor andere leesbevorderende activiteiten zoals vrij lezen, het geven van boekadvies, deelname aan leesbevorderingscampagnes en dergelijke (zie paragraaf 3.6) zien we geen verschillen.

Ook in de antwoorden van de schoolleiders zien we terug dat er op scholen die deelnemen aan de Bibliotheek op school vaker auteursbezoeken worden georganiseerd (82% doet dit t.o.v. 58%) en vaker wordt deelgenomen aan leesbevorderingscampagnes (57% doet dit t.o.v. 45%) dan op andere scholen. Schoolleiders van scholen met de Bibliotheek op school geven ook vaker aan dat er op hun school tijd wordt besteed aan vrij lezen (98% doet dit t.o.v. 89%). Echter, in vergelijking met andere scholen die ook vrij lezen organiseren, organiseren scholen die deelnemen aan de Bibliotheek op school niet significant vaker schoolbreed vrij lezen.

Knelpunten leesbevordering

Docenten Nederlands die lesgeven op het vmbo op scholen die deelnemen aan de Bibliotheek op school geven vaker aan te maken te hebben met concentratieproblemen bij leerlingen (77%) en onvoldoende leesvaardigheid (71%) dan vmbo-docenten Nederlands van scholen die niet deelnemen aan de Bibliotheek op school (respectievelijk 65% en 57%).

Docenten Nederlands van scholen met de Bibliotheek op school ervaren minder vaak budget als een obstakel om lezen te kunnen bevorderen (11%) dan docenten Nederlands van scholen die niet deelnemen aan de Bibliotheek op school (20%).

Wat de andere drempels en barrières betreft (zie paragraaf 3.7) zien we geen verschillen tussen docenten op basis van of hun school wel of niet deelneemt aan het programma.

Literatuuronderwijs bij het vak Nederlands

Docenten van de scholen die deelnemen aan de Bibliotheek op school geven vaker aan dat het bevorderen van leesplezier voor hen een van de drie belangrijkste doelstellingen is van het literatuuronderwijs (99% versus 93%). Wat de andere doelstellingen betreft, zien we geen verschillen.

Als het gaat om de regels rondom tekstkeuze, zien we dat leerlingen op scholen die deelnemen aan de Bibliotheek op school in de onderbouw meer soorten boeken en genres mogen lezen dan op niet-deelnemende scholen. Het gaat dan om tekstsoorten en genres zoals verfilmde boeken (100 vs.

91%), vertaalde literatuur (100 vs. 85%), poëzie (92 vs. 65%), non-fictieboeken (88 vs. 72%), stripboeken/graphic novels (79 vs. 63%) en luisterboeken (67 vs. 57%).

Vakoverstijgende aandacht voor leesbevordering

Op het gebied van vakoverstijgende aandacht voor leesbevordering zien we geen significante verschillen tussen scholen die wel en niet deelnemen aan de Bibliotheek op school.

Eigen leesgedrag docenten Nederlands

Op het gebied van het eigen leesgedrag van docenten Nederlands (hoe vaak zij zelf fictieboeken, non-fictieboeken, youngadultliteratuur, jeugdliteratuur en poëzie lezen) zien we geen significante verschillen tussen scholen die wel en niet deelnemen aan de Bibliotheek op school.

Kennis en kunde op het gebied van leesbevordering

Op het gebied van kennis en kunde wat betreft leesbevordering zien we geen significante verschillen tussen scholen die wel en niet deelnemen aan de Bibliotheek op school.

Het betrekken van ouders bij leesbevordering

Op het gebied van het betrekken van ouders bij leesbevordering (in hoeverre de lees- en literaire ontwikkeling van leerlingen op school onderwerp van gesprek is met ouders) zien we geen significante verschillen tussen scholen die wel en niet deelnemen aan de Bibliotheek op school.

4 Aanbevelingen

Dit onderzoek geeft inzicht in het leesklimaat en de aandacht voor leesbevordering in het voortgezet onderwijs. In totaal zijn 580 docenten Nederlands (in vmbo, havo en vwo) en 281 schoolleiders bevraagd.

De resultaten van het onderzoek laten allereerst zien dat heel veel scholen in Nederland zich ontzettend goed inzetten voor een goede leesvaardigheid en leesmotivatie van hun leerlingen, en veelal ook over kennis en vaardigheden beschikken om het lees- en literatuuronderwijs vorm te geven. Vrijwel alle scholen hebben een visie en doelstellingen op het gebied van leesonderwijs, een meerderheid heeft een mediatheek of schoolbibliotheek en vrijwel alle docenten Nederlands vinden het belangrijk om in hun lessen aandacht te besteden aan leesbevordering.

Toch blijkt dat er zeker ook punten voor verbetering zijn en het te vaak nog ontbreekt aan de juiste basisvoorwaarden en/of interventies voor leesbevordering. Om de daling in de leesvaardigheid en leesmotivatie van de Nederlandse jeugd te bestrijden, zijn extra inspanningen nodig. Daarom doet Stichting Lezen enkele aanbevelingen aan respectievelijk schoolleiders en docenten om leesbevordering nog sterker in het onderwijs te verankeren.

Schoolleiders

1. **Maak voldoende budget vrij voor leesbevordering.** Leesbevordering in het voortgezet onderwijs kan niet plaatsvinden zonder een sterke verankering in de begroting. Op dit moment geeft slechts 64% van de schoolleiders aan dat er voldoende taakuren beschikbaar worden gesteld en slechts 52% dat er voldoende budget is. Zonder budget en taakuren zal ook het best opgestelde leesbeleid een papieren tijger blijken.
2. **Investeer in een goed uitgeruste mediatheek met professionele begeleiding.** Slechts 43% van de scholen beschikt momenteel over een mediatheek/schoolbibliotheek met een betaalde, professionele mediathecaris. Een lokaal met boeken of boekenplanken in de klas mogen een goed begin zijn, maar daarmee is nog geen sprake van een rijke leesomgeving. Een school zonder goede mediatheek of schoolbibliotheek mist een van de belangrijkste basisvoorwaarden voor goed leesonderwijs.
3. **Maak gebruik van door de overheid beschikbaar gestelde middelen.** Om budget voor leesbevordering vrij te kunnen maken en te kunnen investeren in een goede mediatheek zijn financiële middelen nodig. De overheid investeert de komende jaren volop in leesbevordering in het voortgezet onderwijs, onder meer via de aanpak de Bibliotheek op school. Dit is een manier om middelen en expertise in huis te halen.
4. **Maak lezen een zaak van alle vakken en zorg daarbij voor afstemming.** Lezen is een zaak van alle vakken, niet alleen van de sectie Nederlands en de moderne vreemde talen. Hoewel een meerderheid (65%) van de schoolleiders aangeeft dat op hun school het hele team verantwoordelijk is om leerlingen het belang van lezen duidelijk te maken, is er slechts op iets meer dan een derde (37%) van de scholen afstemming tussen alle vakken over het

leesonderwijs. Door afstemming ontstaat eenduidigheid en wordt het voor leerlingen duidelijk dat lezen bij alle vakken belangrijk is.

Docenten

1. **Werk vanuit een leesbeleidsplan, en toets dit plan jaarlijks.** Het onderzoek laat zien dat slechts de helft van de scholen met een leesbeleidsplan werkt. Een leesbeleidsplan is nodig om de juiste randvoorwaarden te scheppen voor lees- en literatuuronderwijs, een visie daarop te geven en doelen te stellen.
2. **Ga door met vrij lezen in de klas, en/of maak het schoolbreed.** Driekwart van de docenten besteedt minstens één keer per week tijd aan vrij lezen. Echter, slechts 16% van de scholen voldoet aan de doelstelling om minstens zestig minuten per week schoolbreed vrij lezen te organiseren. Vrij lezen draagt bij aan de leesvaardigheid van leerlingen. Daar zijn alle vakken bij gebaat.
3. **Zet je in voor een écht rijke leesomgeving op je school.** Het onderzoek laat zien dat slechts 43% van de scholen momenteel beschikt over een mediatheek/schoolbibliotheek met een betaalde professionele mediathecaris. Een goede mediatheek is een randvoorwaarde voor goed lees- en literatuuronderwijs. Pleit als docent voor een goede mediatheek en voldoende leesplekken op school. Maak daarnaast het belang van lezen op school duidelijk zichtbaar, bijvoorbeeld door jaarlijks deel te nemen aan leesbevorderingscampagnes en/of auteursbezoeken te organiseren.
4. **Maak bij alle vakken gebruik van rijke teksten.** Op slechts een derde (32%) van de scholen wordt bij vakken waarvoor teksten worden gelezen, gebruikgemaakt van rijke teksten. Het gebruik van rijke teksten is een probaat middel om lezen bij alle vakken vorm te geven.

5 Literatuurlijst

DUO Onderwijsonderzoek & Advies (2024). *Deelname aan de Bibliotheek op school naar achtergrondkenmerken: voortgezet onderwijs schooljaar 2022-2023*. Amsterdam: Stichting Lezen.

Leesscan VO (2025) Lezen in het Voortgezet Onderwijs. <https://www.lezeninhetvo.nl/leesscan/>.

Van der Woud, L. & Van Grinsven, V. (2017) *Rapportage Leesbevordering in het vmbo*. DUO Onderwijsonderzoek & Advies.

Van Grootheest, A. & Van Grinsven, V. (2016) *Rapportage Lezen op havo/vwo*. DUO Onderwijsonderzoek & Advies.

Bijlage I: responsverantwoording

De gerealiseerde netto-respons onder docenten Nederlands en schoolleiders in het voortgezet onderwijs is vergeleken met de populatie voor de kenmerken denominatie en vakantieregio (noord, midden, zuid). Verschillen tussen de gerealiseerde respons en de populatie op deze kenmerken zijn 10% of kleiner. Dat is de reden waarom we de resultaten niet hebben ‘herwogen’: het zal geen enkel effect hebben op de onderzoeksresultaten zoals in dit rapport beschreven.

Nauwkeurigheidsmarges resultaten docenten Nederlands

De onderstaande tabel geeft inzicht in nauwkeurigheidsmarges van de resultaten gerealiseerd onder docenten Nederlands.

Als gevolg van non-respons heeft niet de gehele populatie aan het onderzoek deelgenomen. Hierdoor moet er bij de interpretatie van de resultaten rekening worden gehouden met nauwkeurigheidsmarges. De nauwkeurigheidsmarges worden bepaald door:

- Het totaal aantal docenten Nederlands (circa 4.000);
- De netto-respons (580 docenten Nederlands die de vragenlijst hebben ingevuld);
- Het gevonden percentage (de uitkomst);
- Het betrouwbaarheidsniveau (in dit geval wordt een betrouwbaarheidsniveau van 95% aangehouden, wat inhoudt dat er een kans van 95% is dat de schattingen correct zijn).

In de onderstaande tabel is weergegeven met welke marges rond de uitkomsten/resultaten rekening gehouden moet worden (uitgaande van de eerder genoemde uitgangspunten en met de aanname dat de netto-respons representatief is voor de gehele populatie).

Netto-respons	Uitkomst 50%-50%	Uitkomst 75%-25%	Uitkomst 90%-10%
100	9,7%	8,4%	5,8%
250	6,0%	5,2%	3,6%
580 (de respons van dit onderzoek)	3,8%	3,3%	2,3%
750	3,2%	2,8%	1,9%
1.000	2,7%	2,3%	1,6%

Toelichting op de tabel

Bij een netto-respons van $n = 580$ docenten Nederlands dient er bij een uitkomst van bijvoorbeeld ‘75% van de respondenten is tevreden en 25% niet’ rekening mee te worden gehouden dat de werkelijke percentages zullen liggen tussen:

- Is tevreden: 71,7% (75% -/- 3,3%) en 78,3% (75% + 3,3%);
- Is niet tevreden: 21,7 (25% -/- 3,3%) en 28,3% (25% + 3,3%).

Nauwkeurigheidsmarges resultaten schoolleiders

De onderstaande tabel geeft inzicht in nauwkeurigheidsmarges van de resultaten gerealiseerd onder schoolleiders in het voortgezet onderwijs.

Als gevolg van non-respons heeft niet de gehele populatie aan het onderzoek deelgenomen.

Hierdoor moet er bij de interpretatie van de resultaten rekening worden gehouden met

nauwkeurigheidsmarges. De nauwkeurigheidsmarges worden bepaald door:

- Het totaal aantal schoolleiders in het voortgezet onderwijs (circa 6.000);
- De netto-respons (281 schoolleiders die de vragenlijst hebben ingevuld);
- Het gevonden percentage (de uitkomst);
- Het betrouwbaarheidsniveau (in dit geval wordt een betrouwbaarheidsniveau van 95% aangehouden, wat inhoudt dat er een kans van 95% is dat de schattingen correct zijn).

In de onderstaande tabel is weergegeven met welke marges rond de uitkomsten/resultaten rekening gehouden moet worden (uitgaande van de eerder genoemde uitgangspunten en met de aanname dat de netto-respons representatief is voor de gehele populatie).

Netto-respons	Uitkomst 50%-50%	Uitkomst 75%-25%	Uitkomst 90%-10%
100	9,7%	8,4%	5,8%
281 (de respons van dit onderzoek)	5,7%	4,9%	3,4%
500	4,2%	3,6%	2,5%
750	3,3%	2,9%	2,0%
1.000	2,8%	2,5%	1,7%

Toelichting op de tabel

Bij een netto-respons van $n = 281$ schoolleiders dient er bij een uitkomst van bijvoorbeeld '75% van de respondenten is tevreden en 25% niet' rekening mee te worden gehouden dat de werkelijke percentages zullen liggen tussen:

- Is tevreden: 70,1% (75% -/- 4,9%) en 79,9% (75% + 4,9%);
- Is niet tevreden: 20,1 (25% -/- 4,9%) en 29,9% (25% + 4,9%).

Bijlage II: Toelichting verschillen leesbevorderingsactiviteiten naar onderwijstype en bouw

In deze bijlage geven we een meer gedetailleerde beschrijving van de gevonden verschillen op basis van onderwijstype en bouw als het gaat om leesbevorderingsactiviteiten in de klas, beschreven in paragraaf 3.6.

- In de onderbouw organiseren docenten Nederlands van vmbo en havo/vwo ongeveer even vaak **vrij lezen** (83% doet minimaal 1 les per week aan vrij lezen, 48% doet iedere les aan vrij lezen). In de bovenbouw staat vrij lezen in het algemeen significant minder vaak op het lesprogramma dan in de onderbouw (bovenbouw: 68% doet minimaal 1 les per week aan vrij lezen, 32% doet iedere les aan vrij lezen). Vooral voor de havo/vwo-bovenbouw staat vrij lezen minder vaak op het lesprogramma (64% van de havo/vwo-bovenbouw docenten Nederlands doet minimaal 1 les per week aan vrij lezen, 29% doet iedere les aan vrij lezen). Vmbo-docenten Nederlands organiseren significant vaker vrij lezen in de bovenbouw dan havo/vwo-docenten (74% van de vmbo-bovenbouw docenten Nederlands doet minimaal 1 les per week aan vrij lezen, 36% doet iedere les aan vrij lezen).
- In de onderbouw wordt significant vaker **voorgelezen** dan in de bovenbouw (onderbouw: 27% leest minstens 1 keer per week voor, bovenbouw: 17%). Het percentage docenten dat nooit voorleest ligt ook significant hoger in de bovenbouw (25%) dan in de onderbouw (16%). Ook zien we significante verschillen tussen niveaus. Vmbo-docenten Nederlands lezen significant vaker voor dan havo/vwo-docenten Nederlands, zowel in de onderbouw (vmbo: 37% minstens 1 keer per week, havo/vwo: 21%) als in de bovenbouw (vmbo: 23% minstens 1 keer per week, havo/vwo: 12%).
- In de bovenbouw geven docenten Nederlands significant vaker **boekenadviezen** dan in de onderbouw (bovenbouw: 77% minstens 1 keer per maand, 36% minstens 1 keer per week; onderbouw: 66% minstens 1 keer per maand, 24% minstens 1 keer per week). In de bovenbouw geven havo/vwo-docenten significant vaker boekenadviezen (83% minstens 1 keer per maand, 42% minstens 1 keer per week) dan vmbo-docenten (68% minstens 1 keer per maand, 26% minstens 1 keer per week).
- **Boekenintroducties** en **boekengesprekken** worden significant vaker georganiseerd in de bovenbouw door havo/vwo-docenten Nederlands dan door vmbo-docenten Nederlands. Van de vmbo-docenten Nederlands organiseert 12% nooit boekenintroducties in de bovenbouw en 20% organiseert nooit boekengesprekken in de bovenbouw. Bij havo/vwo-bovenbouw docenten gaat het om respectievelijk 2% en 8%. Van de havo/vwo-bovenbouw docenten organiseert 69% minstens 1 keer per maand een boekenintroductie, 22% doet dit minstens 1 keer per week. 59% van de havo/vwo-bovenbouw docenten organiseert minstens 1 keer per maand een boekengesprek, 22% doet dit minstens 1 keer per week. Van de vmbo-bovenbouw docenten organiseert 56% minstens 1 keer per maand een boekintroductie, 11% doet dit minstens 1 keer per week. 39% van de vmbo-bovenbouw docenten organiseert minstens 1 keer per maand een boekengesprek, 9% doet dit minstens 1 keer per week.
- In de bovenbouw van havo/vwo worden significant vaker **schrijfopdrachten** gegeven dan in de onderbouw van het vmbo. 82% van de havo/vwo-bovenbouw docenten geeft minstens 1 keer per kwartaal een schrijfopdracht, ten opzichte van 69% van de vmbo-bovenbouw docenten. Van de vmbo-bovenbouw docenten geeft 31% nooit schrijfopdrachten. Bij havo/vwo-

bovenbouw docenten gaat het om 18%. Vwo-leerlingen krijgen vaker schrijfp opdrachten (87% minstens 1 keer per kwartaal) dan havo-leerlingen (76%). Vmbo-gl/tl-leerlingen krijgen vaker schrijfp opdrachten (78% minstens 1 keer per kwartaal) dan vmbo-bb/kb-leerlingen (57%).

- **Creatieve verwerkingsopdrachten** worden significant vaker gegeven in de onderbouw (91% minstens 1 keer per kwartaal) dan in de bovenbouw (85% minstens 1 keer per kwartaal). Tussen vmbo en havo/vwo zien we geen significante verschillen.
- In de onderbouw zien we geen verschil tussen vmbo en havo/vwo in de mate waarin zij **auteursbezoeken** organiseren voor hun klas (57% doet dit minstens 1 keer per jaar in de onderbouw). In de bovenbouw zien we wel een verschil. Havo/vwo-docenten organiseren significant vaker een auteursbezoek voor hun bovenbouwklassen (65% doet dit minstens één keer per jaar in de bovenbouw) dan vmbo-docenten (47%).
- Een groter deel van de onderbouw docenten neemt deel aan **leesbevorderende campagnes en activiteiten** (45% doet dit minstens 1 keer per jaar) dan van de bovenbouw docenten (32%). Tussen vmbo en havo/vwo zien we geen significante verschillen.
- Een groter deel van de docenten die lesgeven in de onderbouw **bezoeken met hun leerlingen de openbare bibliotheek** (44% doet dit minstens 1 keer per jaar) dan van de docenten die lesgeven in de bovenbouw (22%). Zowel in de onder- als in de bovenbouw bezoeken vmbo-docenten significant vaker met hun leerlingen de openbare bibliotheek (vmbo-onderbouw: 61% minstens 1 keer per jaar, vmbo-bovenbouw: 31%) dan havo/vwo-docenten (havo/vwo-onderbouw: 35% minstens 1 keer per jaar, havo/vwo-bovenbouw: 15%).
- Bovenbouw docenten Nederlands bezoeken significant vaker met hun leerlingen een **literair evenement** (20% doet dit minstens 1 keer per jaar) dan onderbouw docenten (12%). Havo/vwo-docenten Nederlands bezoeken significant vaker een literair evenement met hun bovenbouwleerlingen (26% doet dit minstens 1 keer per jaar in de bovenbouw) dan vmbo-docenten Nederlands (12% doet dit minstens 1 keer per jaar in de bovenbouw).

